

Ludovít Štúr

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 34
47/2019
23. november 2019

Cena 0,50 €

ZALOŽIL LUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

PUBLICISTA L. ŠTEVKO
O GÝCHOCH V POLITIKE
Strana 4.

PODOZRENIA O LIETAJÚCICH
VOLIČOCH PRETRVÁVAJÚ
Strana 5.

HLÁSATEĽ JÁN JANOŠI
A JEHO POHĽAD NA SVET
Strana 6.

KEĎ SA OSUDOM ČLOVEKA
STAL JEDEJEN-JEDINÝ STROM
Strana 8.

PhDr. KLÁRU KOMOROVÚ, PhD.,
OČARILA MATIČNÁ BIBLIOGRAFIA
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Na tlačovej konferencii Ludovej strany Naše Slovensko 13. novembra tohto roku podpísali predsedovia piatich strán memorandum o spolupráci. Ide o strany: LSNS, Národná koalícia, Kresťanská demokracia Život a prosperita – Aliancia za Slovensko, Priama Demokracia a Doma dobre. Kotlebovi sa podarila skvelá marketingová vec. Ale za akú cenu?

Zo strán pristupujúcich k spolupráci je zaujímavá iba KDŽP – Aliancia za Slovensko. V eurovoľbách získala vyše dve percentá hlasov voličov. Lenže eurovoľby nie sú parlamentné a navyše, v KDŽP – Aliancii za Slovensko došlo tohto roku k zjavným zmenám. Podporu získaval politický subjekt najmä aktivitami a pôsobením populárneho kňaza Mariána Kuffu, neúnavného bojovníka proti Istanbulskému dohovoru. Zakladateľom strany KDŽP je však jeho brat Štefan Kuffa. Na ostatnom sneme bol však za predsedu zvolený Tomáš Taraba. A došlo k istým posunom...

Štefan Kuffa mal veľkú podporu svojho brata Mariána. Ten počas leta na pochode Hrdí na rodinu osobne agitoval za KDŽP, rozdával propagačné materiály, ktorých hlavným heslom bolo: Čo kňaz Kuffa hlása teologicky, KDŽP presadzuje politicky. Tento slogan sa objavil aj na bilbordoch tejto strany. Ibaže nedávno sa kňaz Marián Kuffa vyjadril, že jeho iniciatíva Slovenský dohovor za rodinu, ktorej cieľom je boj proti prijatiu Istanbulskeho dohovoru, v najbližších voľbách nepodporí nijakú politickú stranu.

Stalo sa tak po tom, čo predseda KDŽP – Aliancia za Slovensko Tomáš Taraba podpísal v septembri memorandum so SNS. Malo byť začiatkom spolupráce oboch strán s výhľadom na spoločnú kandidátku do parlamentných volieb v roku 2020. Ďalšie memorandum za stranu s LSNS podpísal Štefan Kuffa, ktorého na tlačovej konferencii kotlebovci uviedli ako predsedu strany. No Kuffa nie je predsedom strany, je členom predsedníctva. Kuffovci teda podpísali dve spolupráce. To bolo už asi veľa aj pre biskupov. Vydali vyhlásenie, že kňazi by sa nemali aktivizovať v prospech politikov.

Anna HROMJÁKOVÁ

Národné a vlastenecké sily o predvolebnej spolupráci nehovoria V roztrieštenosti jednotu nehľadajme

Maroš SMOLEC – Ilustrácia: Andrej MIŠANEK

Do volieb ostáva necelých sto dní a na politickej scéne sa začínajú spúšťať mechanizmy stranických rokovanií a spájania politických subjektov. A to na strane neo-liberálnych opozičných strán, ako aj národných hnutí. Spájanie je komplikovanejšie práve medzi vlasteneckými subjektmi. Relevantnými hráčmi medzi národne orientovanými stranami sú Slovenská národná strana, Kotleba – Ľudová strana Naše Slovensko a strana Vlasť. Dnes je zrejme, že tieto politické strany sa pred voľbami nespoja. A najskôr nepodpisujú ani dohodu o neútočení, na ktorú ich vyzvali signatári Združenia slovenskej inteligencie pod názvom Za slovenské Slovensko.

Na druhej strane pomyselnej barikády sa súčasné opozičné neparlamentné strany Progresívne Slovensko-Spolu, Za ľudí, KDĽH dohodli aspoň na pakte o neútočení. Nejde o vytvorenie spoločnej koalície kandidátky ani o konkrétnu predvolebnú spoluprácu. Ako sa vyjadril predseda KDĽH A. Hlina, každá strana bude robiť kampaň samostatne. Je predpoklad, že k dohode pristúpi aj Sulíkova SaS (pozn. autora: v čase uzávierky tohto čísla SNN sa tak zatiaľ nestalo). Voličovi poslali odkaz, že dokážu medzi sebou komunikovať. A niečo podobné očakával aj slovenský národné a vlastenecky orientovaný volič.

■ NÁRODNÉ SILY

Agendu spájania kresťanských a národných síl aktuálne šikovne prevzal predseda LSNS M. Kotleba. V Ružomberku 13. novembra podpísalo päť politických strán – LSNS, Doma dobre, Národná koalícia, Priama demokracia, Kresťanská demokracia Život a prosperita – Aliancia za Slovensko, spoločný postup na jednotnej kandidátke práve kotlebovcov. Predseda LSNS vtedy vyhlásil: „Kým dnes z každej strany počujeme reči, ako je potrebné, aby sa sily netriestili a ani jeden hlas kresťanského a národného voliča neprepadol, tak my sme tvrdo pracovali na programových prienikoch všetkých piatich strán. Naším cieľom je záchrana Slovenska ako domoviny pre naše deti tak, aby mohli vyrastať

v normálnom štáte, a nie v štáte ovládanom oligarchami a v krajine, ktorá by bola humpľovaná extrémnymi liberálmi.“ Súčasťou memoranda je aj rozdelenie sto päťdesiatich miest na spoločnej kandidátke LSNS. Štyrom menším stranám by malo patriť tridsaťpäť miest.

■ HARABIN ODMIETOL

O deň neskôr, 14. novembra, sa konalo aj dlhoočakávané rokovanie medzi M. Kotlebom a Š. Harabinom, lídrom strany Vlasť. Namiesto dohody o spolupráci sa však skončilo predčasným protestným odchodom predsedu LSNS z tlačovej besedy. Strana Vlasť pôjde do volieb v roku 2020 samostatne,

uviedol to Š. Harabin. „Pre ochranu národných záujmov Slovenska a jeho obyvateľov je lepším riešením ísť do volieb samostatne, aby neprepadol ani jeden-jediný hlas všetkých tých ľudí, ktorým ide o normálne Slovensko a ktorí chcú našu vlasť ochrániť pred úchylnými ultraliberálnymi experimentmi zbohatlíkov,“ vysvetlil líder Vlasti. Poukázal tiež na to, že hoci majú s LSNS veľa spoločných tém, majú aj veľa rozdielov. Tvrdí, že na rozdiel od Vlasti nemá LSNS konkrétne riešenia na mnohé problémy v sociálnych, ekonomických a zdravotníckych témach. Šéf strany Vlasť zdôraznil, že nasledujúce voľby rozhodnú o charaktere a budúcej podobe Sloven-

ska. Vlasť chce však podľa jeho slov pokračovať v spájaní sa za normálne Slovensko nie však formou volebnej koalície, ale vytvorením širokého bloku normálnych politických strán.

■ SNS A KUFFOVCI?

Zaujímavosťou je, že ešte pred vstupom na kandidátku LSNS podpísala strana Kresťanská demokracia Život a prosperita – Aliancia za Slovensko koncom septembra memorandum o spolupráci so SNS. Prítom SNS mnohokrát jasne deklarovala, že s LSNS sa nikdy nespojí. Predseda A. Danko vtedy vyzval aj iné strany k podpisu Memoranda za život a vlasť so zámerom na tvorbu zákona, ktorý bude obsahovať aspekty ochrany života. „Budeme pozývať všetkých zástupcov politických strán k okrúhlemu stolu, občianskych združení či cirkví, aby sa k tomuto memorandu pridali a ho podpísali. Túto tému si prisojvovali tiež fašisti a extrémisti, aby ju politicky zneužívali. Ľudia hádam časom pochopia, že ten, kto chce niečo presadzovať s Kotlebom, tak nikto sa s takými ľuďmi nebude vo svete rozprávať a nič tak nepresadzia. Verím, že ich pravú tvár ešte odhalíme,“ podotkol predseda parlamentu a SNS Andrej Danko.

Z uvedeného je teda zrejme, že spolupráca, resp. aspoň pakt o neútočení relevantných národných síl, zatiaľ nie je témou dňa, čo vyhovuje neprajníkom posilnenia národnej identity Slovákov.

3 OTÁZKY PRE:

docenta Jána POCHANIČA, spisovateľa a pedagóga v Užhorode

U nás sú deti vždy na prvom mieste

• V Banskej Bystrici sa nedávno uskutočnila reprezentatívna vedecká konferencia o slovenskom národnostnom školstve. Zúčastnili sa na nej pedagogickí odborníci takmer zo všetkých európskych krajín. Napriek tomu, že v Užhorode je od roka 2011 špičková škola s vyučovacím jazykom slovenským, na podujatí nebola zastúpená...

Práve vtedy sme v Mukačeve spoločne s výtvarnými odborníkmi, ako Sergej Biba, Attila Kopriva, finišovali na umeleckom projekte zameranom na deti s Downovým syndrómom. Tie deti tiež potrebujú pomocť, chcú plnohodnotne žiť – a my im v tom (v rámci našich možností) chceme pomôcť. Takže dostali pred Banskou Bystricou prednosť.

• Zachytil som sentenciu, že dobrých učiteľov na Slovensku niet,

lebo odchádzajú na Ukrajinu. A naozaj, o vašu školu je veľký záujem. Rodičia chcú, aby sa tu učili deti, čo nemajú slovenský pôvod. V triedach je po štyridsať žiakov... Expremiér Dzurinda počas návštevy u vás vraj sľúbil, že dá pristaviť na školu nie jedno, ale dve poschodia! Stalo sa?

Je pravda, že o našu školu je veľký záujem. Určite to svedčí nielen o vedomostiach žiakov a samotnom prístupe k nim, ale aj o kráse školy, ktorá, aj keď nie je najmladšia, patrí k najštyľovejším objektom v Užhorode. A keďže (skoro) všetci máme pozitívny vzťah ku kultúre, nazdávame sa, že si zaslúži žiť svoj život v takých šatách, aké jej v roku 1904 architekti ušili a v roku 2012 zreparovali...

• Vaše umelecké ambície sú známe. Máte vzťah k výtvarnému

umeniu a sám literárne tvoríte. Každý školský rok zostavíte so žiakmi vlastnú knihu, ktorú potom dostávajú na prázdninové čítanie. V minulých dňoch ste organizovali významný medzinárodný kreatívny projekt. O čo išlo?

Bolo to vyhodnotenie celosvetovej súťaže Slovenské rozprávky z celého sveta. Projektom chceme spájať slovenské deti a žiakov po celom svete. Tentoraz sa doň zapojilo vyše päťsto detí a žiakov, dokonca z Anglicka, z Belgicka, zo Švajčiarska, z Kuvajtu, z Rumunska, zo Srbska... Cieľom je povzbudiť záujem detí a žiakov o aktívne čítanie, tiež udržanie a rozvoj národného povedomia a kultúrnej identity aj formou písania a ilustrovania.

Zhovárať sa Emil SEMANCO
Foto: autor

V SNN 48/2019
SI PREČÍTATE

■ Spisovateľ a publicista Štefan NIŽNANSKÝ: Slovensko považujem za svoju pravú vlasť
■ Prvý miestny odbor Matice vznikol 2. novembra 1919 v Turčianskom Svätom Martine
■ Huslistu Juraja KAZAMEKA poznali kedysi nielen v Betliari a Gemeri, ale aj v širom svete

Vladimír MEČIAR sa vracia do politiky s hnutím Slovenská liga Za zachovanie hodnôt a slovenskej identity

Anna HROMJÁKOVÁ – Ilustrácia: ANDREJ MIŠANEK

Dnes je politickým hitom spájanie politických strán. Nejde však o nijakú novinku. Občianski aktivisti už vo voľbách 2016 dosiahli istý úspech pri spájaní sa kresťanský a národne orientovaných subjektov a v tomto úsilí pokračovali aj po voľbách. Popravde, nedarilo sa. Napokon 28. júna 2019 sa uskutočnil okrúhly stôl pod Devínskym hradom s pozitívnym výsledkom. Tri strany sa dohodli (SLS Andreja Hlinku, SNJ strana vlastencov, Národný parlament) a vzniklo volebné hnutie Slovenská liga. Že sa jeho predsedom na republikovom sneme v Trenčíne 9. novembra stal Vladimír Mečiar, nebola náhoda.

Zjednocovanie kresťansko-národných síl pod gesciou Iniciatívy 2016 od začiatku rátať s Mečiarom ako lídrom. Pretože je politikom, ktorý dokáže zobrať na seba zodpovednosť. Dokázal to vtedy, keď Slovákom hrozil zánik v unitárnom štáte. V čase, keď sa paralelne menilo nielen štátne usporiadanie, ale aj charakter jeho zriadenia. Žiadnemu politikovi sa do toho nechcelo. Mečiar to dokázal. Ale, ako sa vraví, úspech sa neodpúšťa.

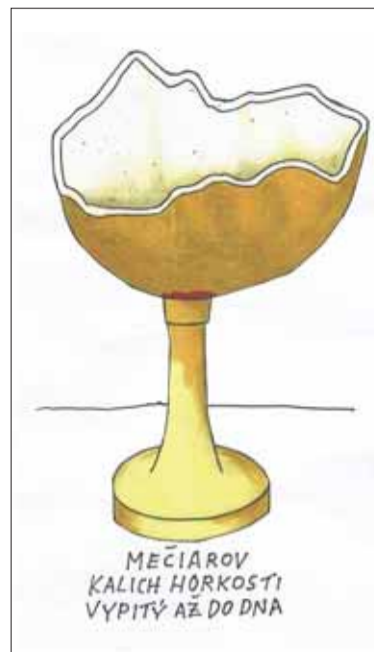
■ ŤAŽKÝ ZÁPAS

V súčasnosti sa síce nedejú rovnaké pohyby v spoločnosti, ale

jej stav nie je o nič menej zložitý. Prichádzajú nové výzvy, mení sa jej podstata. Odkláňa sa od prirodzeného spôsobu života, útočí sa na rodinu, experimentuje sa so sociálnym inžinierstvom. Vnucuje sa názor, že hranice nepotrebuje, ani národy a štáty a pod tlakom špekulatívneho sťahovania národov vzniká napätie medzi kultúrami. Európe hrozí zánik vlastnej duchovnosti, a Slovensko nie je mimo ohrozenia. Mohol Mečiar zostať bokom?

Na sneme v Trenčíne hovoril o úlohách a programe Slovenskej ligy. Opäť sa púšťa do ťažkého zápasu za záchranu Slovenska.

Nevymedzuje sa, tvrdí, že „úlohy, ktoré treba splniť, sú také veľké, že treba hľadať všetkých, čo chcú pomôcť zachovať hodnoty a slovenskú identitu“. Jednoznačne pomenoval postavenie Slovenska v Európskej únii. „Sme súčasťou Európskej únie, ale tým nestrácame svoj národný charakter. Nepodriaďujeme sa cudzím zákonom. Na Slovensku nemôže moc vykonávať niekto z cudziny,“ povedal. „Brusel nie je štát, je organizáciou slúžiacou štátom.“ Zdôraznil, že treba jasne definovať kompetencie štátu a Únie. Slovensko si nemôže dovoliť, aby nám tu vnucovali migrantov. Máme dosť problémov s rómskou

menšinou. A k NATO povedal, že nechceme armádu cudzích štátov na našom území.

■ POTREBA ZMIEN

Mečiar na sneme objasnil, že „dnes sa mení všetko, čo bolo

výsledkom druhej svetovej vojny. Starý poriadok sa rúca, nový nejestvuje“. A pripomenul, že pohyb je aj vo vnútri štátu. Na jednej strane stoja ľudia ako Pavol Demeš, ktorý hovorí, nedovoľíme vám, aby ste rozprávali o národe, vlasti, rodine. Za cudzie peniaze chcú meniť pomery na Slovensku. Takže podľa Mečiara „čiara je jasná, nesmieme dovoliť také vychýlenie Slovenska, aby bolo nezvratné“.

Spomenul všetky rezorty a ich problémy, naznačil riešenia. „Kritizuje sa školstvo, ale nemá riešenie. Nikto nepovie, čo Slovensko potrebuje. Nikto na to nemá odvahu. Niektoré profesie nemajú ani jedného absolventa za posledných dvadsať až tridsať rokov. Problémy v zdravotníctve sú a budú. Riešením nie je ostatná reforma. Občan má právo na to, aby mu bola poskytnutá zdravotná starostlivosť. Koľko ľudí zomrelo v dôsledku toho, že sa im nedostala zdravotná pomoc?“ znechutene konštatoval a povedal, že „kým nedosiahneme zmeny, nevzdáme sa, bez ohľadu na výsledky volieb“. A pritrvil: „Ideme touto cestou, ani sa nedáme, ani sa nebojíme“.

Pred schválením rozpočtu sa budú hľadať desiatky miliónov eur Boj o prijateľný deficit nemusí byť víťazný

Ján ČERNÝ – Karikatúra: Ľubomír KOTRHA

Spotrebné dane na tabak sa nezvýšia. To je jasné po poslednom rokovaní vlády. Takisto je však jasné, že bude nevyhnutné v návrhu rozpočtu kompenzovať sumu približne päťdesiat miliónov eur. Inými slovami – škrtať už aj tak v mále, ktoré rezort financií pridelil jednotlivým ministerstvám.

Aj keď zostavovatelia rozpočtu až do poslednej chvíle verili, že cez parlament prejde s deficitom na úrovni vládou schválených 0,49 percenta hrubého domáceho produktu, všetko bude zrejme inak. Minister financií Kamenický totiž plánoval zvýšením spotrebných daní z tabaku vyzbierať do rozpočtu päťdesiat miliónov eur. Teraz bude musieť šetriť v iných oblastiach. Iný rozpočet ako s maximálnym deficitom pol percenta HDP vláda Petra Pellegriniho neschválila. Podľa premiéra inak ani konať nemôže, lebo je viazaný zákonom. „Nech si myslí, kto chce, čo chce, my sme viazaní zákonom,“

potvrdil túto úvahu Peter Pellegrini. Pritom už sám osebe je zarážajúci poznatok, že Európska komisia v poslednej prognóze spred niekoľkých dní hovorila dokonca o náraste deficitu až na 1,2 percenta výkonu slovenskej ekonomiky.

■ BANKOVÝ ODVOD

Zvýšený odvod zo ziskov bánk má byť najdôležitejším vyvažujúcim kyvadlom. Spolieha sa na to aj minister financií: „V jesennej prognóze Európska komisia nezohľadňuje niektoré opatrenia, ktoré ideme urobiť. Napríklad bankový odvod, čiže tieto príjmy nie sú zahrnuté v prognóze,“

tvrdí minister Kamenický. Avizuje aj ďalšie opatrenia pre Národnú radu SR, ktoré majú deficit vo verejných financiách udržať na plánovanom pol percente. „Ideme ešte urobiť niektoré opatrenia v rámci Národnej rady SR, kde budeme upravovať niektoré výdavky tak, aby sme sa dostali s rozpočtom na úroveň 0,49 percenta hrubého domáceho produktu,“ oznámil minister financií.

Slovenská ekonomika pritom v treťom štvrtroku tohto roka rástla medziročne v stálych cenách 1,3-percentným tempom. Dá sa povedať, že spomaluje. Po očistení o sezónne vplyvy sa hrubý domáci produkt

(HDP) zvýšil medziročne o 1,8 percenta a oproti druhému štvrtroku tohto roka o 0,4 percenta. Vyplýva to z rýchleho odhadu, ktorý zverejnil Štatistický úrad SR. Je to však menší rast, ako sa očakávalo. Slovenská ekonomika v treťom štvrtroku teda naďalej spomaluje. „Výkon ekonomiky zaostal za prognózou, čo vytvára riziko pre rozpočet verejnej správy,“ varoval Inštitút finančnej politiky.

■ KOALÍCIA POVOĽUJE

Koaličná súdržnosť už prestala fungovať. Je predvolebný čas, čas pre lacné, no ľúbivé rozhodnutia. Bude to výrazne ovplyvňovať atmosféru schvaľovania návrhu rozpočtu v Národnej rade Slovenskej republiky. Popritom bude iba prirodzené, ak si jednotliví ministri – nominanti koalíčných politických strán, budú v rozpočtoch pre svoje rezorty brániť každé euro. Niekde sa však bude musieť ustúpiť. Z už spomenutých slov predsedu vlády je dokonca možné predpokladať, že ak by nevznikla dohoda v bývalej koalícii, vláda návrh stiahne a Slovensko pôjde do rozpočtového

provizória. To bude možné riešiť až po zostavení vlády, ktorá vzíde z parlamentných volieb v posledný februárový deň roka 2020.

VŠIMLI SME SI

O Medzilaborciach sa v minulých dňoch hovorilo najmä v súvislosti s veľkorysým finančným príspevkom rezortu kultúry na dotvorenie Múzea moderného umenia Andyho Warhola, ktorý osobne v tejto jedinečnej inštitúcii oznámil premiér Peter Pellegrini.

Chrám ako pamätník hrdinom

Bola to v krátkom čase druhá dobrá správa pre mesto, lebo rovnakú finančnú podporu vládneho kabinetu prednedávnom získal ďalší dominantný objekt v tomto okresnom meste – pravoslávny Chrám Svätého Ducha, ktorý je národnou kultúrnou pamiatkou a tróni len niekoľko desiatok metrov od spomínaného múzea. Na rozsiahlu opravu vonkajšej fasády ikonického sakrálneho objektu ministerstvo financií

uvoľnilo päťdesiat tisíc eur. Len čo charakteristickú siluetu novobyzantskej stavby pokrylo lešenie, pri detailnejšej obhliadke cirkevnici zistili, že opraviť bude treba aj celú strechu, lebo aj jej stav je už nevyhovujúci. Prostriedky na jej obnovu však už musia zabezpečiť z vlastných zdrojov alebo z milodarov. Chrám postavili pred sedemdesiatimi rokmi a najskôr ho zasvätili sv. Petrovi a Pavlovi. Málokto vie, že sa oň veľkou mierou zaslúžil aj vtedajší československý minister obrany Ľudvík Svoboda, čo viedlo veriacich k tomu, aby ho pomenovali aj Pamätníkom padlých hrdinov Slovanov v prvej a druhej svetovej vojne. Chrám vyniká vnútornou ikonopisnou a freskovou výzdobou. Plochu s rozlohou tisícšesťsto štvorcových metrov pokryl v deväťdesiatych rokoch minulého storočia tristo päťdesiatimi ikonami Dimitrios Leusis – Grék žijúci v USA. Práca mu trvala štyri roky.

Text a foto: Emil SEMANCO

Poznáme nových laureátov ocenení za prácu v oblasti vedy a techniky

Týždeň vedy a techniky mal slávnostnú bodku

Významní vedci a výskumníci si z rúk ministerky školstva Marty Lubyovej (nominantky SNS) vo štvrtok večer prevzali ocenenia ich práce – Ceny za vedu a techniku. Vyhlásenie výsledkov bolo vyvrcholením celoslovenského Týždňa vedy a techniky.

„Som veľmi rada, že oceňujeme až sedemdesiat osobností a tímov z oblasti vedy a techniky v piatich kategóriách, ktorí sú naozaj príkladom, inšpiráciou pre ostatných a ktorí do slovenskej vedy priniesli vynikajúce výsledky,“ vyhlásila pri tejto príležitosti ministerka školstva Martina Lubyová a zdôraznila, že ide o naše najvyššie ocenenie v tejto oblasti. Zároveň upozornila na nový dizajn ceny z dielne akademického sochára Drahoša Prihela.

V kategórii osobnosť vedy a techniky ocenili Miroslavu Kačanióvu za vynikajúce výsledky pri výskume a vývoji biologicky účinných a prírodných látok, Michala Mega za translačný výskum v onkológii, Mareka Franka za výskum v oblasti elektrických pohonov, výkonovej elektrotechniky a elektrických strojov a prístrojov s unikátnymi realizačnými výstupmi a Svetozára Dluholuckého za celoživotný prínos v rozvoji zdravotnej starostlivosti o detského pacienta.

Ceny za celoživotné zásluhy v oblasti vedy a techniky si prevzala štvorica vedcov: Tibor Katriňák za prínos pri budovaní algebrickej školy v Bratislave, Otto Verbach za autorstvo a spoluautorstvo devätnástich patentov a pôsobenie v medzinárodných organi-

záciach, Ivan Frollo za rozvoj vo vednom odbore meracia technika a Lukáš Plank za prácu v oblasti patologickéj diagnostiky onkologických a hematologických ochorení.

ČO INÍ NEPIŠU

Ministerka školstva Martina LUBYOVÁ na Týždni vedy a techniky

Za osobnosť vedy a techniky do tridsaťpäť rokov bol vyhlásený Attila Tóth za výskum zelenej infraštruktúry, Darina Dupláková za excelentné

výsledky v oblasti svetelnej techniky a Marián Mičúch za výskum v oblasti elektrotechniky. Za popularizáciu vedy ocenili Mariána Kireša z oddelenia didaktiky fyziky Košickej univerzity, jazykovedkyňu Sibylu Mislovičovou z Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied a Máriu Zentkovú z Ústavu experimentálnej fyziky akadémie vied.

Ceny za vedu a techniku sa odovzdávajú od roka 2014, dovtedy sa udeľovali ako ceny ministra školstva. Cieľom zmeny bolo zvýšiť spoločenskú prestíž ich udeľovania. Návrhy na ocenenie predkladajú vrcholní predstavitelia ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy, Slovenská akadémia vied, predstavitelia sektora vysokých škôl, reprezentatívnych združení zamestnávateľov a občianskych záujmových združení.

Na slávnostnom podujatí vyhlásili tiež vedecko-technické tímy roka. Tim Centra pre funkčné a povrchovo funkcionalizované sklá Funglass pod vedením Dušana Galuseka, kolektív z Ústavu experimentálnej fyziky SAV pod taktovkou Zuzany Gažovej a Elektrotechnický výskumný a projektový ústav v Novej Dubnici.

(jč)

Po kľúčoch prišli ostré lakte

Roman MICHELKO

V týchto dňoch si pripomíname tridsaťte výročie novembrových udalostí. Od čias, keď padol socializmus, nás už delí viac než jedna generácia. Je preto nanajvyššie podstatné položiť si otázku, aké boli vtedajšie očakávania a aká je dnešná realita. Inilo len vo veľmi obmedzenej podobe.

Paradoxné je, že vývoj, ktorý v postsocialistickom bloku nastal, bol prekvapením aj pre Západ. Tam už totiž dlhé desaťročia na najprestížnejších univerzitách vychovávali tisíce expertov, takzvaných soviológov, ktorých úlohou bolo skúmať takzvaný východný blok. No a najpravdepodobnejšia teória o budúcom vývoji východného a západného bloku bola teória konvergencie, teda že oba systémy budú postupne preberať svoje lepšie prvky a, naopak, eliminovať tie zlé. Bol už aj predpokladaný rámec vzájomnej konvergencie, teda akéhosi splynutia či vzájomného prepojenia oboch systémov. Opti-

mistický variant rátal s päťdesiatimi rokmi, pesimistický so storočím. Ako vieme, udalosti išli úplne iným smerom. Pádov východného bloku sme prebrali to najhoršie zo západného systému, ale takmer ničím sme neobohatili práve západný systém. Vzájomné preberanie a ovplyvňovanie totiž fungovalo len v čase súperenia systémov. Predovšetkým vďaka súpereniu systémov nakoniec aj západný svet prijal osemhodinový pracovný čas, platenú dovolenku, zdravotné a dôchodkové poistenie a množstvo iných benefitov pre pracujúcich.

V novembri a decembri 1989 bol kapitalizmus ešte sprosté slovo. Väčšina ľudí túžila po návrate obrodného procesu, aký bol v roku 1968 po demokratickom socializme. Dnes vieme, že napokon bolo všetko inak. Ilúzie či plané sľuby, že do piatich rokov v životnej úrovni dobehne Rakúsko, boli absolútne plané. Naopak, prešli sme si

očistcom divokej privatizácie v deväťdesiatych rokoch, ktoré sa oveľa viac než na civilizovanú spoločnosť podobali na Klondike, na hru, v ktorej vyhrávali len tí, ktorí mali poriadne ostré lakte a ktorí nemali nijaké zábrany, vzostup mafie, rozvrat právneho štátu a podobne

KOMENTÁR

boli nevyhnutnými sprievodnými javmi procesu transformácie, ktoré sa dnes eufemisticky nazývajú „transformačné náklady“. Postupom času sa najhoršie excesy podarilo zmierniť, ale stále sme spoločnosťou, v ktorej sú výsledky práce ľudí rozdeľované veľmi nespravodlivo a nerovnomerne.

Mali by sme si s plnou vážnosťou položiť otázku, ako je možné, že za posledných tridsať rokov sa HDP na hlavu občana zvýšilo približne trikrát, pričom reálne platy väčšiny obyvateľstva v podstate stagnujú alebo rastú

neadekvátne k masívne sa zvyšujúcej produktivite práce. Ako je možné, že žijeme približne v trikrát bohatejšej spoločnosti než pred tridsiatimi rokmi, ale verejné statky a služby, ktoré boli vo vtedajšej spoločnosti úplne samozrejme, napríklad bezplatné vysoké školstvo, dnes už vôbec samozrejme nie sú? Ako je možné, že sme sa dostali do situácie hypotekárneho otroctva, keď cena trojizbového bytu v Bratislave je vo výške jedenásť celých štvorročných plátov priemerne zarábajúceho človeka? Ako je možné, že priemerná splátka hypotéky za trojizbový byt v hlavnom meste už prekročila päťstopäťdesiat eur, pričom značnú časť nových bytov si kupujú európski zbohatlíci, najmä cudzinci, ako investičné byty? Ako je možné, že pri takej bohatšej spoločnosti sa nám tu znova vracia fenomén chudobných zamestnaných, čo je fenomén, ktorý vo vyspelých západných spoločnostiach vymizol na prelome sedemdesiatych a osemdesiatych rokov? Ako je možné, že dnes máme osemdesiat percent produktivity práce Nemecka, ale sotva tridsaťpercentnú výšku ich miezd?

Toto všetko je, na rozdiel napríklad od Slovinska, kde je priemerná mzda vo výške približne tisícšesťstoosemdesiat eur, dedičstvom predovšetkým pravicových vlád. Ich stratégiou bolo

ponúknuť zahraničným transnacionálnym korporáciám vysoko kvalifikovanú, vysoko disciplinovanú a veľmi lacnú pracovnú silu. Práve vinou tejto politiky už niekoľko rokov stagnujeme na úrovni sedemdesiatich troch až sedemdesiatich štyroch percent priemeru Európskej únie v HDP na hlavu.

Zo Slovenska každý rok odtečú približne tri celé štyri miliardy eura ako zisky transnacionálnych majiteľov firiem, ktoré u nás vyrábajú tovary a služby. Je najvyšší čas vytvoriť také podmienky, aby podstatne väčšia časť produktov, ktoré sa u nás vytvoria, sa znova investovali do slovenskej ekonomiky. Nadnárodné firmy budú musieť ponúkať podstatne väčšiu mieru odmien pre našich zamestnancov.

Na konci tridsaťročnej periódy sme sa ocitli v spoločnosti sužovanej množstvom neudov. Napriek tomu, že sme historicky najbohatšia spoločnosť, aká sme kedy boli, benefity z toho čerpá len málo jej členov. Máme rekordné množstvo exekúcií, máme hladové doliny, čoraz väčší sa aj u nás prejavuje problém prehľbujúcej sa majetkovej nerovnosti. Je teda celkom možné, že tieto problémy začnú politici aktívne a komplexne riešiť alebo ich čaká nový revolučný výbuch, a ten už vôbec nemusí byť taký nežný, ako bola revolúcia pred tridsiatimi rokmi.

Jeseň mnohých neistôt

Dušan D. KERNÝ

Ak sa popozierate vókol, či už doma alebo u susedov, v blízkom či vzdialenejšom zahraničí, ďalej vo svete, všetci hľadajú pevný bod, istotu, nejaký spofahlivý fundament. Už dávno neboli udalosti vo svete plné toľkého chaosu a malých vyhládok na nádej ako teraz. Preto sa najzúrivejšie zápasy odohrávajú o výklad udalostí. A to je voda na mlyn žurnalistiky, najmä tej časti, ktorá sa nechce dať vedno so svojimi čitateľmi pohliť takzvaným hlavným prúdom. Je to jednoduchý zákon fyziky – čím je väčší tlak mainstreamu, prepytujem hlavného prúdu, tým je logicky väčší odpor, protitlak tých iných...

Pred časom sme sa nadchýnali a vítali na hradnom vršku predsedu Európskeho parlamentu. Ten nás chválil za to, že sme vedeli dať dovedna vládu slovenských národovcov a strany o. i. zastrešujúce maďar-

skú menšinu. Kdeže lanské snehy sú! Dnes po tom činovníkovi z Bruselu ani len pes neštekne, lebo keď sa vydal do rodného Nemecka, doslova zhorrel v domácej politike. Potiahol svoju stranu, jednu z najstarších sociálnych demokracií Európy, takmer na dno.

POZNÁMKA

A dnes je politická nula. V Bratislave sme pred rokmi zrejme tleskali len tej stoličke, na ktorej sedel, a nie politickému formátu osobnosti. Jednoducho vtedy si dve stranice zoskupenia delili v európskom parlamente všetko – vrátane striedačky na najvyššej stoličke.

Prečo to pripomínať? Bruselská mašinéria si vytvorila aj úrad európskeho prezidenta, predsedu Európskej rady, mediálna euromašinéria vytvorila okolo toho riadny humbug. Všetci sme poznali Donalda Tuska, až kým teraz

neodchádza z úradu – a nevracia sa do rodného Poľska. Vzdal to, lebo nemal vyhládok proti doterajšiemu prezidentovi Dudovi, ktorého podporuje vládna strana Právo a spravodlivosť. Tá nedávno opäť vyhrala voľby, a aj keď s odretými ušami znova získala v sejme väčšinu. Pribudli jej oproti minulým voľbám dva milióny voličov. A to všetko v situácii, keď sa proti Poľsku, kde dominuje strana Právo a spravodlivosť, vedie ostrý spor s kritikou, vyšetrovaním a pripomienkami Európskej komisie. Lebo ide o nedodržovanie európskych pravidiel, ku ktorým sa Poľsko pri vstupe do EÚ zaviazalo.

Nový sejm, poľský parlament, do ktorého sa dostala tak extrémna ľavica, ako aj extrémna pravica i mladí antisystémoví voliči takého razenia, aké u nás nemá porovnateľnú obdobu, zasadol v polovici novembra. Prezi-

dentké voľby budú na jar a strana Právo a spravodlivosť už otvorene podporuje opätovné zvolenie terajšieho prezidenta Duda, kým opozícia zatiaľ má len jednu istotu – vie, že Donald Tusk sa rozhodol nevrátiť do Poľska, oznámil, že sa nevráti do poľskej politiky. Inými slovami, ani roky strávené na špičke európskej, bruselskej politiky, roky na čele úradu, ktorým sa premlelo všetko rozhodujúce v európskej a svetovej politike, nezavážili v terajšej domácej poľskej politike. Ak Donald Tusk, tento skúsený politik, ktorý bol pred odchodom do Bruselu v roku 2014 najdlhšie úradujúcim predsedom poľskej vlády, sa skutočne nevráti, tak si treba položiť otázku: prečo bruselská prax nezaberá doma.

Ryba smrdí od hlavy – v Nemecku prepadol v voľbách bývalý predseda Európskeho parlamentu, teraz u poľského sa rysuje prepád európskeho prezidenta. A to v situácii, keď do čela novej Európskej komisie, ktorá začína v decembri priam škandalóznym spôsobom, nečakane ako mačku z vreca po zákulisnom dohovore Paríža a Berlína vyzliekli nemeckú ministerku obrany z nemeckého mundúra prezliekli do bruselského civilu.

AKO BOLO, ČO BOLO

S Mariánom Polonským som sa zoznámil v prevratových dňoch. Ako spomienka na prvé stretnutie mi ostal slovenský dvojkríž na trojvrší. Mariánov štátny znak doteraz visí v našej obývačke. Neskôr sme sa stretli, keď dokončoval reliéf sv. Cyrila a Metoda, ktorý putoval do Ríma. Potom to bola séria pamätných medailí popredných lekárskejších osobností. Tie vytvoril na podnet významného rodoluba profesora Michala Valenta. Prvú z nich venoval niekdajšiemu prorektorovi a rektorovi Slovenskej univerzity Michalovi Šeligovi, ktorý dosiahol pokrok v riešení problematiky mimomaternicového tehotenstva či ženských onkologických chorôb, pri ktorých sa zasadzoval za ich včasnú diagnostikovanie. Marián doteraz sám nevie, ako sa sám ponúkol, že urobí pamätnú medailu. Profesor Valent mu priniesol Šeligovu fotografiu v rektorskom klobúku a stalo sa. Okamih pravdy nastal, keď do ateliéru prišla dcéra profesora Šeligu, primárka z račianskej pôrodnice Alžbeta Lojková. Nič

netušiac si prezerala umelecké diela a odrazu zhlkla: „Jej, môj otecko!“ Výtvarník dokázal profesorovu tvár stvárniť pre neho typickou presnosťou. Medaila bola v mincovni, keď mu zavolať profesor Valent: „Majstre, zle sa

veľké osobnosti. Z chybné vyrobených kusov sa stala vysoko cenená zberateľská rarita.

Marián Polonský patrí k najvýznamnejším osobnostiam medailárskej a sochárskej tvorby v oblasti malých plastík. Na

ského tvorbe nachádzali kunsthistorici odkazy na viaceré umelecké štýly, či už to bol manierizmus, magický realizmus, barokové maľby, secesia. Albín nasával dejiny od Biblie cez veľkých klasikov až po svojich bás-

rovno ako Brunovský dosiahol dokonalosť. Polonský v troch zvlnených, na seba postavených hárkoch vyjadril poctu veľkému grafikovi jeho tematickými prvkami. Súčasnosť sa odráža v keramických tanieroch s názvami V starom modranskom vinohrade, Vinohradníkovu nebo a Minulý február, ktorý by som pre rozprávkový svet a figúrky nazval pocta Ondrejovi Zimkovi.

Polonský čerpá z histórie, literatúry, poézie, hudby a architektúry. Jeho stĺpovitá stavba Pocta architektkám, stojaca akoby na stračej nôžke, sa dvíha na antických stĺpoch a oblúkmi sa rozširuje hore k nebesiam ako poznanie histórie a tvorivosti ľudstva. Namiesto striech ju zakrývajú prsty gaštanových listov v parádnej a zároveň jednoduchej harmónii ľudského umu a prírody.

Prepojenie na slovenské dejiny, ktoré je pre autora typické, tu reprezentuje plastika sv. Gorazda s aureolou z harmónicky usporiadaných hlaholických písmen. V ňom rezonuje struna, ktorá ho zaraďuje medzi umelcov, pre ktorých je národná vec posvätnou.

Minulosť a súčasnosť majstra Polonského

Peter VALO

stalo. Namiesto Spišská Teplica, kde sa profesor narodil, sme uviedli Liptovská Teplička.

„To nič,“ utešoval ho Marián. „Ja to prerobím, ale čo mincovňa?“ Napokon profesor, ktorý vždy zachovával zmysel pre humor, riekol: „Keď nemôže byť pravda, nech je aspoň sranda.“ A u priateľov v mincovni všetko vybavil. Tak pri slávnostnej príležitosti mohli odovzdať medailu Mikuláša Šeligu, ktorá gynekológom pripomína, že aj v tomto odbore sme mali v minulosti

jeho novembrovej výstave pod názvom Keramika Bronz sme sa s medailami nestretli. Boli tam keramické diela a malé bronzové plastiky, v ktorých autor vyjadruje svoj vzťah k životu v dávnej minulosti i súčasnosti. Kľúč k jeho tvorivému pohľadu na svet je v plastike s výstižným názvom Ad honorem Albín Brunovský (Pocta Albínovi Brunovskému). Odhaľuje nielen svoj vzťah k hviezdnej osobnosti slovenskej grafiky, ale aj ich príbuznosť v pohľade na svet. V Brunov-

nických súčasníkov, vstrebával krásy neopakovateľnej prírody a umelecké štýly, aby vytvoril príbehy svojho fantazijného divadla sveta. Aj v Polonského dielach nachádzame rukolapné odkazy na majstrovské diela zo sveta antiky. Sú to fantazijné stĺpovité stavby s oblúkmi spojené s odkazmi renesančných veľkánov umenia. Autor ich doplnia precízne prepracovanými ľudskými postavami v súzvuku s vtákmi, listami a inými prírodnými detailmi. V ich stvárnení

SEBAOBRAHA

Je tu opäť ďalšia verzia telefonických podvodov. Tentoraz pomerne dôveryhodná a v podstate ju nemožno ani stíhať. Všetko je teda na rozvážnosti každého z nás. Mimoriadny pozor by si mali dávať najmä občania, ktorí majú príbuzných alebo rodinných známych v Českej republike. A takí sú u nás na Slovensku prakticky v každej rodine. Zoznámme sa s modelovou situáciou.

Spozornite pri češtine

Na telefóne vám vyzvára neznáme číslo s predvoľbou Českej republiky: +420. Povieťe si, to nie je ani Gabun či iná africká krajina, to vyzerá na solidný hovor. Tak ho prijmete. Ozve sa vám hlas v českom jazyku, milý, ustaraný, pôsobí na vaše emócie. Do tohto momentu vás to ešte nič nestojí, nikam ste nevolali a za prijatý hovor predsa neplatíte. Hlas vám začne zúčastnene vysvetľovať, že by ste mali počkať na spojenie, o ktoré sa práve snaží urgentne niekto z vašich príbuzných či známych, ktorý je v tiesni. Možnosti sú rôzne – môže ísť o zdravotné problémy, finančné problémy, haváriu, nejakú fingovanú živelnú udalosť a jej následky. Pokračujeme však v modelovom scenári ďalej. Hlas vás opakovane vyzýva, aby ste čakali na prepojenie hovorov. Potom sa odmlčí a nechá vás na linke čakať. Stále je to pre vás ešte zadarmo. Lenže, mnohí sa práve toho hluchého čakania zľaknú a majú pocit, že spojenie „padlo“, prerušilo sa. Preto urobí pokus a zavolajú späť na číslo s českou predvoľbou. To, samozrejme, hovor prijme. A to už im utekajú z úctu peniaze, pretože oni sa stali volajúcimi do zahraničia. Nešťastníci čakajú, poznáte to – klasické „haló, haló, je tam niekto?“ A účet nabieha. Preto aj z našich Slovenských národných novín varujeme – ak vám zavoní telefón, dobre sa pozrite na číslo, ktoré volá. Moderné telefóny a solidní operátori vám ho zobrazia, dokonca často zobrazia aj okres, z ktorého prichádza hovor.

Poučenie pre každý prípad podvodných telefonátov znie – je na zváženie, či prijmete hovor z „utajeného“ čísla. Teda z čísla, ktoré sa vám nezobrazí. Logika hovorí, že všetci vaši príbuzní a dobrí známi majú vám zverejnené číslo, drvivú väčšinu z nich máte v kontaktoch a hovor je tak identifikovateľný. Ten, kto volá z utajeného čísla, má prosté smolu a, mimochodom, nie je to práve slušný spôsob nadviazania kontaktu s inými ľuďmi. Je výrazným porušením bežných pravidiel spoločenského styku. A v žiadnom prípade neberte, teda nepotvrďte hovory s neznámymi cudzokrajnými predvoľbami. Kto naozaj potrebuje, spojí sa s vami napríklad správou, ktorou avizuje, že zavola.

(šz)

Marián GAVENDA: Hlásit sa k slovenskej štátnosti je takmer ako protištátna činnosť

Za slušné Slovensko manifestujeme vierou každý deň

Zhováral sa Matej MINDÁR – Foto: www.xaver.sk – Michal MARTINKA

Na pulze života – dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu; Láska nikdy nezanimá – myšlienky svätého Pavla; Lurdy, stopätidesiatročný zázrak; Na životných cestách; Z túžby podeliť sa – fragmenty z vysielaní Vatikánskeho rozhlasu v rokoch 1988 – 1993; Blahoslavený Ján Pavol II. – odkaz Slovensku; Pane, nauč nás modliť sa – praktická príručka pre každého kresťana; Nekonečné horizonty kardinála Korca; Prečo žiť denne z Božieho slova; S Kristom po Via Dolorosa; Náhody a náhodičky; Svätosť pre každého – to je niekoľko vybraných titulov publikácií od roka 2005, ktorých autorom je rímskokatolícky kňaz, spisovateľ a publicista Mons. Marián GAVENDA. Jeho rukopis nesie aj encyklopedický Teologický a náboženský slovník 1. diel: A – K z roka 2006, kde spolu s ním ako autori vystupujú Viliam Judák a František Vnuk. Spoločne s fotografom Karolom Kállayom pripravil na vydanie obrazové publikácie Klenot gotiky a Drevené kostolíky na Slovensku... V exponovanom „dušičkovom období“ sme ho požiadali o rozhovor pre Slovenské národné noviny

• Na kňazskú službu ste sa tajne pripravovali už počas štúdia na strednej škole. Čo vás k tomu viedlo?

Od chlapca som miništroval a spontánne som vrástol do symbiózy duchovného života v rodine, života našej farnosti, a čo bolo zakázané oficiálne, účašťou na aktivitách tajnej Cirkvi, najmä saleziánov. Preto som si aj povolanie, ktorého hlas som vnímal už asi od tretieho ročníka základnej školy, prirodzene predstavoval v takej forme, v akej som aj žil. Ku koncu gymnázia sa mi kňaz Emil Šútor, ktorý nás duchovne viedol a ktorému ozaj za veľa vďačím, aj osobitne venoval a prehľboval vo mne, čo to je kňazské povolanie, v čom by som mal na sebe zapracovať vo vzťahu k duchovnému životu i apoštolátu. Samotné tajné štúdium sa rozbehlo až počas nadväzovného štúdia. A motivácia? Bol to vnútorný hlas, ale ako ho realizovať, to som videl na príklade dobrých a svätých kňazov. A túžil som dávať druhým to, čo oni dávali mne.

• Samotné vysvätenie sa však uskutočnilo až v Ríme po vašej emigrácii v roku 1988. Čo vás pohlo na takýto krok?

Bola to reťaz zdanlivých náhod, ktoré som videl už vtedy ako ukazovák Božej vôle, a teraz s odstupom času ešte viac. Cieľ bol vyštudovať teológiu a potom sa venovať tým službám pre Cirkev na Slovensku, ktoré celé desaťročia robila kňazská emigrácia z päťdesiatych rokov.

• Počas pôsobenia v Taliansku ste spolupracovali aj so Slovenským ústavom sv. Cyrila a Metoda v Ríme a so slovenskou sekciou Vatikánskeho rozhlasu...

Pôvodná vízia, s ktorou som v Ríme začínal, sa čoskoro zmenila. Bolo treba pomáhať návalu pútnikov, ktorí po desaťročiach mohli prichádzať do svätého mesta. Pre Vatikánsky rozhlas som pripravoval seminárskych vysielaní, pre Vydavateľstvo Slovenského ústavu

Mons. Marián GAVENDA je nielen príkladný sluha Boží, ale aj známy a oceňovaný publicista a tvorca literatúry faktu.

sv. Cyrila a Metoda som pomáhal s korektúrami textov a postupne som pracoval na prekladoch článkov a kníh – prvotinou bola slovenská verzia brožúry o Katakombách sv. Kalixa. To som ešte netušil, ako sa mi toto všetko zide po návrate na Slovensko.

• Ako ste vnímali v tom čase národno-emancipačné snahy slovenského národa?

V cudzine, a najmä keď bol kontakt s rodinou i rodiskom veľmi obmedzený, si človek celkom inak uvedomí význam toho, čo nazývame vlasť a myslíme tým krajinu, históriu, ľudí. Aj keď vzťah k Slovensku v tomto význame som tiež takpovediac „pil s materským mliekom“, cez rozprávky, turistiku, čítanie. Slovákom tam všeobecne prišlo čudné, keď sa „československý“ skracovalo na „czech“, „ceco“, čo nás, prirodzene, viedlo k tomu, že sme našich zahraničných priateľov dopĺňali o „slovacco“. Hoci Taliani a zemepis sú dve neznáme a celé roky si nás aj tak mýlili s Poliakmi a so Slovincami. Treba dodať, že výraz „národný“ mal vtedy medzi nami celkom iný nádhych a obsah. Nič nacionalistické, tie nálepky sa poutvárali neskôr, bol patriotizmus, hrdosť na vlastné a láska k rodnej krajine, vedomie historickej kontinuity a v našom prípade aj túžba

pomôcť veriacim na Slovensku vyrásť z deformácií totalitného protináboženského režimu.

• Po návrate na Slovensko ste prešli mnohými významnými cirkevnými funkciami. Napokon pápež Ján Pavol II. vám udelil titul pápežský prelát...

Ten titul si nesmierne vážim najmä pre môj vzťah k pápežovi Jánovi Pavlovi II. Nie zaradenie do nejakej cirkevnej „elity“ alebo vonkajší honor. Takým prostrediam sa zámerne vyhýbam. Ján Pavol II., svätý už vtedy, bol pápežom mojej mladosti, veľký vzor, sledoval som živo jeho pontifikát sedem rokov celkom zblízka. Ale aj prekladám jeho dokumentov, čo veľmi pomáha vžiť sa hlbšie do ich obsahu. Keď mi apoštolský nuncius Mons. Luigi Dossena odovzdával menovanie, v krátkom podakovaní som povedal, že to neberiem ako odmenu za doterajšie konanie, ale ako výzvu, vysoko nastavenú latku do toho budúceho. Takýto titul je dôležitý najmä vo Vatikáne, napríklad pri liturgických sláveniach umožňuje sedieť v blízkosti oltára v sektore pre „pápežskú rodinu“.

• Ako vníma Svätá stolica vznik samostatnej Slovenskej republiky a jej pôsobenie na medzinárodnej scéne?

S medzinárodným nadhľadom. Aj celkovým, veď všade vo svete chcú mať jednotlivé národy svoje štátne usporiadanie. Aj v bezprostrednom historickom kontexte. Slovenská republika vznikla v období, keď sa rozpadal Sovietsky zväz a jednotlivé národy obnovovali svoju štátnu existenciu, rozpadla sa Juhoslávia a vzniklo Slovinsko, Chorvátsko a ďalšie štáty. Nemci zas cítili potrebu zjednotiť sa, aby mal jeden národ aj jeden štát. Už dávno predtým, v roku 1977, Svätá stolica konštituovala samostatnú slovenskú cirkevnú provinciu, ktorá sledovala hranice Slovenskej republiky, aj keď vtedy v rámci federácie. Je normálne, že v každej krajine prebieha politický zápas o moc. U nás však vznikla zvláštna anomália, keď hlásit sa k slovenskej štátnosti je vnímané takmer ako protištátna činnosť, a dokonca aj vzťah k dejinám, prírode, ľuďom a hodnotám tejto krajiny. To ťažko nájdete niekde inde vo svete.

• V súčasnosti sme svedkami mnohých útokov na rímskokatolícku cirkev najmä zo strany mnohých liberálnych strán...

To majú v „náplni práce“ už niekoľko storočí. Čítal som ukážky súdovej tlače, ako útočila a zosmiešňovala apoštolát dona Bosca medzi mládežou, to akoby ste čítali niektoré súčasné denníky. Ja to vnímam najmä ako krivdu voči pravde a voči obetavým ľuďom. Na malom Slovensku je úžasne veľa aktivít, do ktorých sa kňazi a veriaci vkladajú, a to aj charitatívnych a výchovných, ktoré formujú ľudí budúcnosti. Každý týždeň sa zhromažďujú státisíce ľudí a počúvajú povzbudenie, ako žiť spravodlivo, odpúšťať chyby, pomáhať, žiť kultívovane a duchovne, konajú sa stretnutia detí, mladých. V istom zmysle toto všetko je nielen manifestácia, ale usilovná systematická práca „Za slušné Slovensko“. Žiaľ, cieľavedome sa formuje úplne iný obraz. Našťastie, nie je pravdivý a „pravda zvíťazí“ aj v tomto prípade.

MEDZI NAMI

Zobrazenie, ktoré zjednodušuje realitu, vidí svet povrchné, ale zato emocionálne, a vnucuje nám svoje jednoduché videnie ako správne, nie je ničím iným iba imitáciou skutočnosti, jej falošným odrazom – teda gýčom. Niekedy je gýč v umení i v masovej kultúre ťažšie identifikovať, pretože má mnoho definícií a mnoho podôb. Nie sú to len obrázky ružového západu slnka s palmami a záhradní trpaslíci, ale aj slaboduché televízne seriály a reklama, ktorá nám predáva ilúziu dokonalosti. Oliviero Toscani to nazval navoňanou zdochlinou. Skrátka a jasne – gýč je vtieravá farbotlač, tradičný alebo moderný výtvar, ktorý sa chce klientovi zapáčiť.

Pútače, plagáty, transparenty, alegorické vozy dobre poznáme z prvomájových sprievodov, z obrazov ružovolicích družstevníčok a usmiatek baníkov plniacich plán na stotridsať percent. Nikomu v tých časoch nenapadlo, že sme sa stali účastníkmi pompéznej falošnej reality, spoločenského gýča v umení i v živote. Ani dnes nikomu nepripadá ako gýč falošná realita, aká na nás kričí z volebných veľkoplošných pútačov. A predsa je tento vizuálny smog,

ktorý zamoruje Slovensko, rovnako trápny politický gýč ako ten vynútený prvomájový sprievod s transparentmi a obrovskými nakaširovanými portrétmi štátnikov. Aj vtedy boli, aj dnes sú podobizne politikov vyretušované, akurát technické prostriedky

Gýč zmáha politiku

Ludovít ŠTEVKO

sa zmodernizovali: namiesto zastaraneho štetca dnes zehľí tváre fotošop, moderný softvér na úpravu fotografií.

Tváre na bilbordoch však nie sú obsahom pojmu gýč, lebo tu nehodnotíme estetiku – gýčom je to, čo tieto jednoduché posolstvá voličom ponúkajú. Len si spomeňme na „sexy bilbord“ Janky Cigánikovej so spustenými červenými gatkami, ktoré by sa dobre vynímali ako pútač pred nevestincom. Na kritiku prudérnych žien vtedy pred voľbami 2016 odvážna kandidátka strany SaS zareagovala takto: „Reagujem teda iba na to, o čo je záujem... Aj keď je evidentné, že kým bude ľudí zaujímať viac môj holý

zadok ako reálne hodnotné návrhy riešení a zmien, ten holý zadok budeme aj sami mať.“ Pani Cigániková trafila klínce po hlavičke. S holým zadkom sa prekrúzkovala do parlamentu. Gýč náš predvolebný sa škeril zo známeho Dzurindovho sľubu dvojnásobných

platov a úraduje aj dnes na bilborde Veroniky Remišovej, ktorá sľubuje, že „vezmeme podvodníkom nelegálny majetok“. Ak odhliadneme od mydlovej bubliny tohto sloganu, musí nás zaraziť očividný paradox. Remišová je kandidátkou strany Za ľudí, na čele ktorej stojí Andrej Kiska podozrivý z daňového a volebného podvodu...

Gýčov bolo, aj bude v politike neúrekom. Robert Mistrík, kandidát progresívcov na úrad prezidenta, chcel ísť do súťaže „slušne, poctivo, s rozumom“. Ukázalo sa, že zavádzal, nebol ani slušný, ani poctivý, ani rozumný, lebo svoj voličský potenciál v hodnote štyristotisíc eur previedol na prospech

rovnako progresívnej Zuzany Čaputovej. Vedel, prečo to robí, tak ako vie maliar, prečo maľuje, krajinky s ručiacim jeleňom – že ich dobre predá. Možno nie natoľko gýčoví, skôr vtípný bol bilbord speváka a zabávača Martina Jakubca so sloganom: „Mária Terézia by volila Jakubca.“ S čudným sloganom sa obrátil na svojich voličov aj kandidát na župana Banskobystrického kraja Ondrej Lunter: „Som vegetarián, ale ľudí mám rád.“ Hlúpe posolstvo zabralo – zvolili ho. Voliči sú niekedy nevyspytateľní, asi sa im páči politický gýč, lebo len tak si možno vysvetliť, že ich zaujal vegetariánsky podnikateľ a neschopný úradník na čele VÚC.

Gýč v politike nemusí byť len stereotypný, ale aj pateticky prázdny ako Kiskove bilbord, ktorými ovešal cesty od Kútov po Sobrance, vraj: „Vráťme Slovensko všetkým ľuďom!“ Kam sa hrabe taký Kiska na bývalého šéfa strany TOP 09 Karla Schwarzenberga? Ten si na plagát s vlastným portrétom dal napísať: „Když se kecají blbosti, tak spím.“ Marketingoví inštruktóri českého kniežata sa zhostili svojej úlohy vynikajúco. Možno by v našich končinách zabral na Kiskovom plagáte slogan: „Keď sa na Slovensku kradne, tak ja len podvádzam.“ Nebol by to politický gýč, len priznanie. A Slováci vedia oceniť úprimnosť.

K volebným urnám treba pridať istotu, že sa parlamentné voľby nebudú manipulovať

Podozrenia o lietajúcich voličoch nikto nevyvrátil

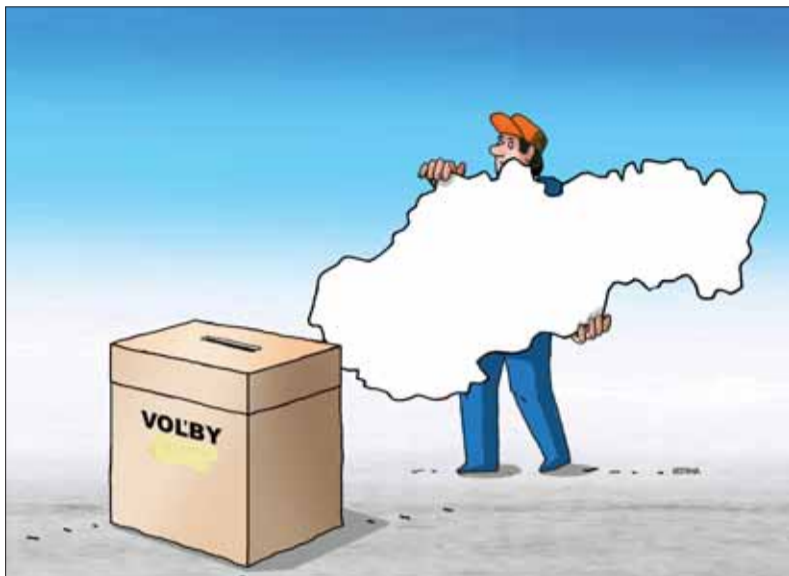
Marián TKÁČ – Karikatúra: Ľubomír KOTRHA

Už po marcových prezidentských voľbách vnímavým uderil do oči fenomén „lietajúcich voličov“. Ich počet bol rekordný. Ako sa pochválil starosta Martin Chren 16. marca o 14.39 vo svojom blogu, v Ružinove vydali rekordný počet dvetisíc dvesto hlasovacích preukazov – na celom Slovensku ich mohlo byť stotisíc. V bratislavskom volebnom okrsku na Grösslingovej ulici č. 9 hneď po siedmej takmer ako jedna skupina, zväčša mladí ľudia od Košíc, odvolili a ponáhľali sa preč, z platných 766 hlasov v tomto okrsku vhodili do volebnej urny až 307 hlasov, takmer 40 percent, voliči s hlasovacími preukazmi. Boli okrsky, kde podiel voličov s hlasovacími preukazmi bol 5, 10 či 25 percent.

Keďže pri dnešných technických možnostiach nie je nijaký problém rozmnožiť hlasovacie preukazy, pretože nie sú na nich nijaké ochranné prvky, ak niekto chce, vyrobí si z jedného hlasovacieho preukazu desať, päťdesiat aj sto kópií. A počas volieb navštívi desať, päťdesiat aj sto volebných miestností a do urien vhodí desať, päťdesiat, aj sto hlasov. Jeho meno zapíše do volebného hárku a jeho hlasovací preukaz k nemu priloží, ale v zápisnici z volieb sa nevykazuje počet hlasov na základe hlasovacích preukazov, taká povinnosť nie je. Vzniká preto logické podozrenie z možného zneužívania hlasovacích preukazov. Do toho zapadá informácia, že v Pezinku obstaral istý podnikateľ niekoľko starších autobusov z Poľska (jeden sa pokazil pri Prešove) a nimi údajne rozvážal záujemcov o ľahký zárobok – lebo koľko hlasov toľko peňazí.

■ CHÝBA EVIDENCIA

Koľko hlasovacích preukazov bolo takto použitých? Členovia okrskových komisií ani len neššia, že ten istý volič navštívil aj susedný volebný okrsek, aj ďalšie. Na základe viacerých indícií Štefan Harabin, neúspešný prezidentský kandidát, protestoval proti tomu na ústavnom súde, ale ten dosiaľ nekoná. KDŽP – Aliancia za Slovensko písomne požiadala ešte pred eurovoľbami predsedu Štátnej

volebnej komisie Eduarda Baranya, aby sa údaj o počte hlasov na základe hlasovacích preukazov dostal do zápisnic, ale neprišla odpoveď. A tak sa naďalej verejnosť k údajom o počte voličov na základe hlasovacích preukazov nemá ako dostať. Na okrskovej, okresnej ani celoštátnej úrovni ich počet nikoho nezaujímajú.

Aby nevyvrátené podozrenia o „lietajúcich voličoch“ nemohli vzniknúť, stačí málo. Stále je čas prijať jednoduché opatrenie na zamedzenie novej manipulácie výsledkov blížiacich sa parlamentných volieb. Stačí zakotviť do príslušných pred-

pisov povinnosť všetkých volebných komisií (od okrskovej až po štátnu) uviesť vo volebnej zápisnici aj počet hlasov na základe použitých hlasovacích preukazov. Je tu tiež možnosť zakotviť aj povinnosť okrskových komisií on-line oznámiť každý prípad použitia hlasovacieho preukazu štátnej volebnej komisii, ktorá bez odkladu zistí, či daný hlasovací preukaz už nebol použitý, a oznámi ihneď výsledok okrskovej komisii.

■ POTREBA JEDNOTY

Ak nám všetkým, teda všetkým politickým stranám, záleží na tom, aby podozrenia o „lietajúcich

voličoch“ nemohli vzniknúť, stačí teda málo, mal by konať parlament, ministerstvo vnútra. Alebo je tu nebudaj niekto, kto má záujem falšovať voľby? Poučenie prvé: zabráňme čo i len podozreniu z ovplyvňovania výsledkov volieb. Ak sa do parlamentných volieb nič nezmení, potom sa slovenská verejnosť bude oprávnené pýtať: prečo? Komu záleží na tom, aby naše voľby neboli transparentné?

Je tu však aj ďalšia volebná skúsenosť. O hlasy v eurovoľbách sa uchádzali strany, straníčky, hnutia či zoskupenia – ak prehladneme kontroverzného Andreja Hryca s vlastnou „korektúrou“ – na tridsiatich kandidátnych listinách. Z nich „pronárodných“ bolo trinásť-štrnásť. Percentuálne „zisky“ deviatich z nich nedosiahli ani len jedno percento. Spolu však 3,45 percenta. Tieto straníčky dovedna teda „uväznili“ 34 513 hlasov. Skúsenosť, podľa ktorej pri stretnutí dvoch Slovákov vzniknú tri politické strany, neveští veru pre našu národnú, ale aj tradičnú kresťanskú orientáciu nič dobré. Pozrite na liberálov, ako tahajú za jeden povraz! Zrejme egoizmus vodcovských typov Slovákov je taký veľký, že radšej „budem“ predsedom strany s „výtlakom“ od 0,06 do 0,79 percenta ako druhým či tretím v zoskupení s 3,45 percentami, ktoré sa spolu s jednou dvojpercentnou stranou dostane do parlamentu! Poučenie druhé: zjednotme sa, Slováci, ešte je čas!

Pred krajinami západného Balkánu vyvstávajú neočakávané otázky

Integračný proces zjavne potrebuje zmenu

Martin JARINKOVIČ – Foto: zahraničná tlač

Odmietavé stanovisko Francúzska (podporené Holandskom a Dánskom) voči začiatku prístupových rokovaní Macedónska a Albánska odráža vážne otázky visiace nad budúcnosťou integračného procesu. Signalizujú nejednotu názorov v rámci samej EÚ. Úniu topiacu sa vo vlastných problémoch čaká vážna interná diskusia o vnútorných reformách a reštrukturalizácii. Rozhodnutie, ktoré nateraz zablokovalo pokračovanie doterajšieho tempa euro-integračného procesu, sa dotklo nielen Skopje a Tirany, ale aj celého regiónu. Záujemcovia o členstvo v klube, ktorého exkluzivita z balkánskeho uhla pohľadu na rozdiel od reality paradoxne nestráca na lesku, budú zrejme konfrontovaní so zmenou filozofie jeho ďalšieho rozširovania.

Francúzsky postoj k západnému Balkánu, kritizovaný predstaviteľmi americkej zahraničnej politiky, signalizuje aj čoraz očividnejší rozkol v rámci euro-atlantického partnerstva medzi Európou a USA. Dosvedčujú to aj najnovšie výroky francúzskeho prezidenta Emanuela Macrona, ktorý spochybňuje funkčnosť NATO volá po európskej sebestačnosti v bezpečnostnej oblasti. Európa by sa mala v tejto sfére podľa Macrona emancipovať od závislosti od USA.

■ ČLENSTVO-NEČLENSTVO

Macron, vychádzajúc okrem iného aj z nespokojnosti francúzskej spoločnosti naloženej proti ďalšiemu rozširovaniu Európskej únie, však svojím postojom sleduje najmä svoj plán na reformu EÚ. Únia by podľa neho mala byť pretvorená na akcieszopnejšiu, efektívnejšiu a konkurencieschopnejšiu organizáciu. Tomu by okrem vlastných ozbrojených síl mala pomôcť aj vnútorná reforma založená na filozofii „Európy viacerých rýchlostí“. Tento v podstate diskriminačný princíp by mal vytvoriť v rámci EÚ privilegované jadro obklopené menej hodnotnými členmi. Balkánske médiá špekulujú, že záujemcom o členstvo v EÚ zo západného Balkánu by sa pri presadení tejto reformy mohla ujsť len náhrada za plnoprávne členstvo v podobe privile-

Signatári iniciatívy regionálnej bezcolnéj únie, tzv. Malého Schengenu (zľava doprava): albánsky premiér Edi Rama, srbský prezident Aleksandar Vučić a macedónsky premiér Zoran Zaev

govaného partnerstva podľa nórskeho modelu. Balkánske krajiny by tak neboli priamymi členmi, ale boli by s EÚ previazané systémom zmlúv umožňujúcich čerpať isté výhody z takéhoto členstva-nečlenstva. Na možnosť takéhoto vývoja euro-integračného procesu na Balkáne upozorňoval už v roku 2011 profesor Darko Tanasković.

■ MALÝ SCHENGEN

Základom budúceho privilegovaného partnerstva krajín západného Balkánu s EÚ by mohla byť iniciatíva regionálnej bezcolnéj únie, tzv. malého Schengenu, ktorá sa zrodila v októbri 2019 počas stretnutí lídrov Srbska,

Macedónska a Albánska v Novom Sade. Malý Schengen by mal umožniť spomínaným krajinám, ku ktorým by sa mali perspektívne pripojiť ešte aj Bosna a Hercegovina, juhosrbská provincia Kosovo a Metochija, ako aj Čierna Hora, neobmedzený pohyb tovaru, osôb a kapitálu podľa schengenského vzoru. Príznačným je fakt, že iniciatíva má podporu z Bruselu, čo môže len potvrdzovať, že špekulácie majú svoje opodstatnenie. Na druhej strane, provízorne riešenie integrácií bez dôkladnej prípravy má svoje politické riziká, ako na to upozornila televízia N1. Taktiež treba spomenúť, že odmietavý postoj EÚ môže z dlhodobejšej perspektívy posil-

niť euroskeptické nálady obyvateľstva balkánskych krajín. Tieto sú potenciálne najsilnejšie v Srbsku, ktoré je dlhodobou konfrontované s tlakom EÚ i USA na „normalizovanie“ vzťahov s Kosovom. Pod týmto eufemizmom sa neukrýva nič iné ako plné uznanie suverenity Kosova, a tým aj legalizáciu protiprávneho spôsobu jeho vzniku. Nezačiatie rokovania s Macedónskom po tom, čo sa vzdalo svojho ústavného názvu, zvlášť zasiahlo práve Belehrad, ktorý bol takto konfrontovaný so surovou realitou, že nakoniec ani zrieknutie sa Kosova nemusí byť odmenené členstvom v EÚ. A Srbsku v praxi nikto nezaručí, že nebude podvedené podobne ako Macedónsko. V praxi takéto falš EÚ môže len posilniť i tak čoraz silnejšie väzby Belehradu na Moskvu, ktoré sa zhodou okolností práve v poslednom čase demonštrovali veľmi výrazne, či už to bolo v prípade účasti D. Medvedeva na oslavách oslobodenia Belehradu od nacizmu, či spoločným rusko-srbským vojenským cvičením Slovenský štít 2019, v rámci ktorého sa v Srbsku objavili ruské systémy PVOS-400 a Pancir S1. Práve nepotvrdené špekulácie o dodávke S-400, ako aj potvrdené obstaranie systému Pancir S1 nielen vystrašilo srbských susedov, ale spustilo aj úvahy o tom, že Srbsko sa dostane pod sankcie USA. Z hľadiska kompatibility s ambíciou členstva v EÚ sa môže ukázať ako problematické aj podpísanie dohody o voľnom obchode s Eurázijskou ekonomickou úniou 25. októbra 2019 v Moskve. Srbsko ňou dalo najavo, že pri obhajobe svojich záujmov má potenciál robiť samostatné rozhodnutia, pričom zároveň demonštrovalo, že nemá jedinou bezalternatívnu cestu. Uvidíme, ako na tieto kroky bude reagovať Západ. Nie je však vylúčené, že dôjde na slová profesora Srdu Trifkovića, ktorý v TV Happy povedal, že Srbsko sa nikdy nestane členom EÚ, a to najmä pre kulturologický odpor kľúčových krajín EÚ voči Srbsku.

NA MARGO

Správou uplynulých dní bolo, že Dánsko v téme výstavby druhej vetvy plynovodu Nord Stream povolilo a súhlasilo s jeho stavbou vo svojich výsošných vodách. Menej alebo vôbec sa však nehovorí o tom, že tranzit plynu cez Ukrajinu smerom na západ bude pokračovať. Bude musieť pokračovať. Z mnohých a pre všetky zúčastnené strany racionálnych ekonomických dôvodov. A politiku do toho vôbec nemusíme miešať, aj keď mnohé často ovplyvňuje.

Dánsko plynovodu napokon ustúpilo

Nord Stream 2 nebude ani po súhlase Dánska funkčný ešte asi pol druhu roka. A aj keď bude, ani tak nenahradí kapacitu plynovodu cez Ukrajinu. Európa potrebuje tejto suroviny stále viac. Končí s uhlím, jadro je spochybnené v takmer celej únii, vody a jej energetického potenciálu je čoraz menej. Ani dovozy z netradičných smerov – z Afriky či z USA, nijako nemenia fakt, že potreba ruského plynu rastie. A rásť ešte dlho bude. Ukazuje sa, že aj pri využití všetkých nových trás a plynovodov vrátane dvojky Severného prúdu, bude potrebné cez Ukrajinu do Európy prelačiť ešte zhruba sedemdesiatpäť percent objemu plynu z množstva, aké sa donedávna bežne kontrahovalo. Je pravda, že desaťročný kontrakt medzi Moskvou a Kyjevom (obrazne nazvaný), vyprší ku koncu tohto roka. Taktiež je pravda, že ani nateraz posledné rokovania zúčastnených neprinesli nič nové, ničo ešte jeho obnovenie po januári 2020. Veď aj prečo, „keď“...

Tých „keď“ je viacero, ak nie veľa. Prvým z nich je ubezpečenie Vladimira Putina – tiež z tejto jesene, že Rusko bude do Európy dodávať plyn cez Ukrajinu aj po ukončení dekádného kontraktu, a to minimálne ešte rok. Ak nie aj v roku 2022. Druhým je skutočnosť, že ukrajinská plynová sústava musí byť podľa rozhodnutia Európskej komisie od prvého januára ponúknutá na – voľne povedané – obchodovanie. A „Rusko“, teda skôr Gazprom, už netrepeživo čaká, kedy ju odkúpi tak ako plynovodné trasy na teritóriách nezávislých krajín smerom k ťažobným kapacitám v Arménsku. Asi je nezmysel uvažovať o tom, že ukrajinský prezident Zelenskij by toto zablokoval. Ďalším „keď“ je opäť požiadavka Európskej komisie, že cez Ukrajinu aj v ďalších rokoch musí do Európy tiecť ešte minimálne šesťdesiat percent celého objemu plynu z východných ťažobných polí. To predstavuje minimálne tri štvrtiny množstva plynu, ktorý Ukrajina prepravila vlani. A ešte je tu minimálne jedno „keď“. Skôr v podobe keďže. Plynovú krízu na Ukrajine ani v Európe počas tejto zimy nikto nebude vyvolávať. Iba by sa zosmiešnil. V hre sú totiž zásobníky. Tie európske boli už v auguste naplnené na zhruba osemdesiat percent svojej kapacity, v tom čase ukrajinské asi na šesťdesiat percent. A odvtedy ubehli ešte tri mesiace. Plynu je teda dosť a politicky nemá žiaden význam hroziť zatváraním kohútikov.

Ivan BROŽÍK

Výstavba plynovodu Nord Stream

POLEMIKA

Tak ako za socializmu i dnes je v móde nadávať na Spojené štáty americké. Zabúda sa pritom na to, že práve USA poskytlo útočisko vyše pol miliónu Slovákov hľadajúcich prácu v minulom a predminulom storočí, pričom v súčasnosti sa k slovenskej národnosti hlási takmer milión amerických občanov. Ľudia, ktorí kritizujú „úpadkovú kultúru Ameriky“, by si tiež mali uvedomiť, že túto civilizáciu spoluvytvárajú všetky svetové národy. A rovnako, ako boli zakladatelia USA ústretoví voči našim predkom, keď utekali pred biedou a smrťou z hladových dolín, roztvorili svoju náruč aj príslušníkom iných národností.

Komu česť, tomu česť

Slováci však prichádzali na americkú pôdu už dávno predtým, než sa začala vlna masovej emigrácie na konci 19. a začiatkom 20. storočia. Naším prvým známym krajanom, ktorý sa spolupodieľal na objavení ostrova New Foundland ako člen britskej expedície pod vedením lorda Humphreya Gilberta v roku 1583, bol básnik Štefan Parmenius Štítnický. Po ňom prišli mnohí ďalší. K tým najznámejším patrí trebárs kňaz a učiteľ Izák Ferdinand Šarišský, šíriaci vieru v meste Germantown (dnes časť Philadelphie) počas 17. storočia, ako aj dobrodruh Móric Beňovský, účastník bojov za americkú nezávislosť, či Gejza Michalovič, ktorý vytvoril v Chicagu vojenskú skupinu dobrovoľníkov nazvanú Lincolnovi strelci slovenského pôvodu, bojujúcu na strane Únie počas americkej občianskej vojny Severu proti Juhu. A pozornosť si iste zaslúži aj major Ondrej Gálik, zástupca unionistického veliteľa pluku Ezru P. Jacksona, ktorému bola nedávno v Košiciach odhalená pamätná tabuľa.

Okrem toho si Slováci v Amerike zakladali spolky a hnutia, z ktorých viaceré jestvujú dodnes. Najznámejším z nich je nepochybne Slovenská liga v Amerike, založená 30. mája 1907 v Clevelende, ktorá má dnes vyše trisťtisíc členov. K významným periodikám, zameraným na šírenie slovenskej kultúry v kraji za oceánom, zasa patria dvojtyždenník Jednota a týždenník Slovák v Amerike. V americkom New Jersey taktiež každoročne prebieha festival krajanov, na ktorom sa pravidelne stretávajú tri až štyri tisícky Slovákov.

Dôkazom skutočnosti, že Američania stáli na strane rozkvetu slovenskej kultúry, je aj pomoc amerického prezidenta Woodrowa Wilsona pri formovaní prvého spoločného štátu Čechov a Slovákov. Bez ich podpory sme sa ľahko mohli stať obeťou maďarskej rozpinavosti a mocenských záujmov rôznych európskych krajín a zvlášť v uvedení súvislostiach je teda šíriaca sa nevráznosť niektorých Slovákov voči Američanom pre človeka aspoň čiastočne znalého dejín a historických súvislostí naozaj iba ťažko pochopiteľná.

Američania totiž skutočne nemôžu za to, že sa slovenská vláda rozhodla uprednostniť nákup drahých stíhačiek pred riešením ekonomických problémov obyvateľstva a rovnako nemôžu ani za to, že majú podporovateľov aj medzi ľuďmi, ktorí preklinajú svoj vlastný slovenský pôvod.

Pavol IČO

Ľudská staroba vlastne neexistuje, to len telo občas nevláda za myšlienkami

Slová sa rozprávajú, ale myšlienky unikajú

Zhováral sa Ivan BROŽÍK – Foto: archív (jj)

Na počiatku bolo slovo, píše sa v Svätom písme. A to slovo bolo Boh. Potom bolo dlho kadečo, a dnes? Dnes akoby slovo neznamenalo vôbec nič. Nielen o tom, ako pracujeme so slovom, slovami a slovenčinou v našom verejnom jazykovom prejave, sa Slovenské národné noviny rozprávali s legendou slovenského hlásateľského umenia – niekdajším hlásateľom Slovenského rozhlasu Jánom JÁNOŠIM.

Jano, ako vnímaš skutočnosť, že slovo už dnes väčšinou nie je to volakedajšie chlupaté slovo, záväzok. Sľub, ktorý sa plní, ale ani slovo slovenské, slovo spisovné, slovo naše kodifikované? (Poznámka autora: Prosim, nech čitateľ prepáči výnimnosť tykania v rozhovore vzhľadom na skutočnosť, že obaja jeho aktéri strávili na spoločnom pracovisku množstvo služieb počas dlhých rokov.)

Napriek tomu, čo si teraz povedal, nazdávam sa, že slovo je vážna vec. Slovom sa dá povzbudiť, pochváliť, doslova pohľadiť, ale aj pokarhať, uraziť... Slovo má veľkú moc, len nie vždy je vyslovené s rešpektom, úctou a vážnosťou. Slová, myšlienky nimi tvorené, sa za posledné roky dostali úplne inde, ako si my pamätáme. Človek v nedávnej minulosti toľko slov ani nevygoviedal, koľko ich dnes napíše na sociálnych sieťach. Politici nikdy predtým toľko nerozprávali ako teraz. Mnohé slová sa len tak rozprávajú a myšlienky unikajú. Slovo chlapa chýba. V politike aj živote. Nevieme ho identifikovať. Slovo, aj keď má zmysel, jednoducho v tom množstve zaniká. Nuž a tak je to aj s našim slovenským slovom. Niekedy sa mi zdá, že si ho poriadne nevedomujeme, nevážeme. Inak by sme nechodili na mítingy, ale na porady, nejedli by sme „čiskejk“, ale tvarohový zákusok, a tak ďalej. Ale mňa dokážu rozčertiť napríklad aj také „ľudské zdroje“, čo je síce čisto slovenské, ale v tomto spojení priam dehonestujúce ľudskú dôstojnosť.

Patriš medzi niekoľko málo bývalých profesionálov jazyka, ktorí citlivo reagujú na jazykové prehršky v dnešnom mediálnom prostredí. Ako sa kedysi narábalo napríklad so slovom, ktoré bolo málo známe? Bolo možné trúfnuť si vysloviť ho iba tak odhadom, prípadne, pre istotu – ako dnes – s prízvukom americkej angličtiny bez ohľadu na jeho regionálny pôvod? Čo bolo treba absolvovať, kým sa slovo smelo správne vysloviť na vlnách rozhlasu?

Áno, stretávali sme sa s tým často najmä v zahraničných správach. Úprimne, boli sme radi, že ho nejaké vyslovíme, ten prízvuk, a ešte regionálny, na ten sme veľmi nemysleli. S angličtinou to nebol až taký problém, skôr išlo o severské jazyky. Našťastie, boli sme vynikajúci kolektív a navzájom sme si aj v tomto pomáhali. Ja som vraj mal pri čítaní vodných stavov vo francúzštine úžasný prízvuk, a pritom po francúzsky som okrem číselov a tých pár viet nevedel absolútne nič. Ale mali sme výslovnostné pomôcky asi v dvadsiatich jazykoch, tak tam sme si to vždy vyľadali a tú pomôcku mám doteraz. Dnes je však ľahko, google preloží aj tvarohové rezance so slivkovým lekvárom...☺

Sú slová a slovné spojenia, ktoré som nemal rád, napríklad: „najskôr k schôdzke“ či „čoraz častejšie“. Ako sa popasovali profesionálni hlásatelia s takýmto jazykolamami tak, aby neboli na smiech po Slovanoch?

A boli sme aj na smiech, ba aj my sme sa občas za mikrofonom zasmiali, keď sme to skomolili. A takých nahrávok bolo veru neúrekom. Najhoršie to dopadlo vtedy, keď sme na to úpenlivo mysleli, aby sme to dobre prečítali. Mali sme vyše hodinovú nahrávku s týmito brptami. Ale sú riešenia. Buď treba urobiť krátku pauzu, alebo si tam niečo pridať, napríklad: najskôr k samotnej schôdzke.

Vravíš sa povrchno a bez znalosti profesie, že hlásateľ bol iba „čítač“. Viem však z vlastnej praxe, že hlásatelia prichádzali do štúdií s predstihom, pracovali s textom, robili si

Legendárny hlas hlásateľa Jána JÁNOŠIHO pozná azda každý poslucháč Slovenského rozhlasu.

Ján JÁNOŠI je autorom aj týchto krásnych drevených puzzle na jeho vlastnoručne vyrobené šperky.

v ňom najrôznejšie značky, niektoré slová podčiarkovali, takže výsledkom bol vlastne prednes, v porovnaní s dneškom priam umelecký prednes slova.

Bol a je čítač, ale veľmi kvalitný. Hovorené slovo, hovorený text najmä v rozhlase je jedinečný, neopakovateľný, a to doslova. Poslucháčovi muselo byť na prvé počutie jasné, o čom je reč. Nebolo možné sa vrátiť a vypočuť si to znova. A to platí aj dnes, hoci sú už iné možnosti. Tu treba povedať, že tie správy sa v tom čase pripravovali na inom pracovisku. A tvorili ich veľmi zdatní redaktori. Každá správa bola na háčku A5 na hrubšom papieri, aby pred mikrofonom nešušťal. Každá správa mala svoju stavbu. Najskôr som to prebehol zrakom. Pri druhom čítaní som si už robil tie značky, o ktorých si hovoril. Čiarke, kde sa hlas zvyšuje, bola šípka hore, konce viet, dve zvislé čiarke. To bol základ a potom si už každý z nás robil vlastné značky. To bolo z toho dôvodu, aby sme to interpretácie zvládli veľmi zrozumiteľne v živom vysielaní na prvý raz. V rozhlase máme aj dnes dosť kvalitných interpretov správ. Keby nie, tak im telefonujem každý deň...☺ Zmenil sa do toho spôsob prípravy správ a výrazne do toho zasiahli aj počítače. No ja by som mal úplne dočmáraný monitor, to moje nutkanie robiť si značky je príliš veľké... ☺

Dnes sa zas moderovaním nazýva čítanie z čítačky – zariadenia na premietanie textu, ktoré je umiestnené pred objektívom kamery. Nie je to trochu sebavedomé pomenovanie?

To moderovanie určite nie je. Len to znie honosnejšie. Je to hlásateľ, ktorý priamo nevláda za myšlienkami, povedzme spravodajstva. Všetko mu pripravuje tím redaktorov. On tie informácie len sprostredkováva, interpretuje. Je možné, že svoj text si píše sám. Ale stále to nie je moderátor. Moderátor je ten, čo

nás sprevádza politickými diskusiami, napríklad, kde ich usmerňuje, vplyva na ich priebeh a aj obsah. Moderátor moderuje povedzme spoločenské podujatia, aj keď je tam daný základný scenár, operatívne môže samotný obsah tiež ovplyvniť a udať mu smer. Chodil som čítať správy aj do televízie, ale v tom čase sme čítačky nepoužívali, aj keď to boli správy pätnásťminútové, v ktorých sa objavili aj reportážne vstupy. Dnes sa, žiaľ, veľa vecí preceňuje, a tým sa zdá, že sú významnejšie. Samozrejme, moje uznanie patrí všetkým, čo sa postavili pred kameru, mikrofon a dokážu naživo vysielat' a informovať. Ja som mal pred každým takýmto vystúpením neskuočný rešpekt. Je to v prvom rade veľká zodpovednosť.

Aký máš názor na to, že slovenčina – tá mediálna, o politickej už

vôbec nehovoríme – je často nielen v rozpore s pravidlami jazyka, ale aj s prirodzenou melodiou reči, jej zrozumiteľnosťou? Začína sa podobať na monotónny mlynček na čokoľvek.

Upriamim by som pozornosť na slovenčinu v mediálnom profesionálnom priestore. Aj keď sú politici, ktorí sú verbálne veľmi zdatní a dokážu so slovom brilantne narábať. Čo mne dosť prekáža pri niektorých interpretoch, je, že na mňa z tej obrazovky kričia, a pritom nemajú za sebou žiadny kombajn či nákladník, ktorý by potrebovali prekričať. Krikom akoby sa snažili zaujať, zdôrazniť význam informácie a samotná myšlienka je potom zle interpretovaná, nezrozumiteľná. Kričaním sa zabíja prirodzená intonácia. Potom mi prekáža, že sa dve myšlienkovy rôzne informácie intonačne neodsadia, zlievajú sa a ja neviem ako poslucháč, čo k čomu patrí. No a spodobovanie, čo robí tú našu slovenčinu melodičnou. Veľa ráz sa to nedodržiava. A to by malo byť prirodzené. Tolerujem pri živých vstupoch čokoľvek, čo je prirodzené, ale spodobovanie, asimilácia do toho určite nepatria. Takéto hrubé chyby sa objavujú v reklamách, v hudobných nahrávkach, a tie predsa nejdú naživo, je priestor ich opraviť, len, pravda, treba to vedieť. No a oslovenie pri vykaní, tak to je hádam najčastejši vážny prehršok: bol ste, bola ste... to až uží trhá.

Ján Jánoši – niekedy Jano Jánoši, vyštudovaný strojár, konštruktér žeriavov, potom naozaj hlásateľská legenda s nádherným hlasom a prirodzeným, no spisovným jazykovým prejavom, počas dlhých služieb v hlásateľni tvorca úžasných výšiviek, neskôr podnikateľ a teraz šperkár umelec. Bonviván (z francúzštiny bon viveur), milovník života s asi nie ľahkým životom. Čo ťa drží pri tomto druhu lásky?

Nuž, presne neviem, ale určite najmä zvedavosť. Ja som veľmi zvedavý človek, ktorý dokáže stáť na ulici a pozerat' sa na to, ako stavajú dom. Mal som skvelých rodičov a zázemie. Hrával som sa v otcovej dielni, vymýšľal autička, strúhal drevo... Mama vyšívala, tak som sa to tiež naučil. Aj šiť viem. Doma bol akordeón, aj ten som skúšal a chodil na hudobnú. Už na základnej škole som hrával divadlo, v kostole čítal epistoly. Chcel som ísť na umeleckú priemyslovku, nevzali ma, tak som išiel na strojársku priemyslovku na Fajnorku. Bola to úžasná škola. Veľa som tam recitoval a vyhrával súťaže. Pozvali ma do divadla Mandragora. Desať rokov som tam hrál. Moderoval som v televízii mládežnícke relácie. Mal som nastúpiť do Mostárni Brezno, ale vyhral rozhlas. Na vojenčine som spieval vo Vojskome umeleckom súbore... No a po nežnej revolúcii som sa z hlásateľa stal redaktor Rádiožurnálu. Krásne novinárske obdobie, plné udalostí, hľadania pravdy okolo, aj v sebe. Nasledovalo tvorivé obdobie v rámci podnikania. Venoval som sa nábytku a interiérom, aj ich výrobe. Tu bolo aj veľa tienistých stránok, ale bojoval som, padal a vstával, až som padol od únavy. Po dvadsiatich šiestich rokoch a dvoch dovolenkách za ten čas. Ale nič neľutujem, zmúdreľ som, ale nezvážnel, a to je podstatné... ☺ Nadýchol som sa, idem ďalej, ale už sám, aby som zodpovedal len sám za seba. Je ťažké niesť zodpovednosť za nezodpovednosť.

Precestoval si veľa krajín, príbuzných máš trvalo žijúcich v zahraničí, no základňu máš stále na Slovensku. Ak by si mal povedať, čím ti Slovensko imponuje – lebo je v móde a „trendy“ všetko slovenské znevažovať – čo by to bolo? Čo je to tu u nás, podľa teba, čo môžeme hrdo nazývať „naše“?

Som potomok rumunských Slovákov. Ešte tam žije veľa mojej rodiny. Posledné roky ich navštevujem častejšie. Žiaľ, slovenčina už tam tak nerezonuje ako kedysi. Ale je krásna, ako by sa zastavila v čase pred dvesto rokmi. Častejšie chodíme s manželkou za synom a jeho priateľkou do Švajčiarska. Nikdy nemal tendenciu sa odsťahovať, ale stalo sa. Pracoval tu na Slovensku pre jednu firmu a pozvali ho na pol roka do centrál v Zürichu. Keď tam prišiel, na stole videl zmluvu na neurčitý čas. Bolo to pre neho veľkým uznaním, tak to prijal. Ale určite sa raz na Slovensko vráti. A sme aj česko-slovenská rodina. Takže Česko je tiež moje obľúbené. Ja som na Slovensko hrdý. Dalo mi veľa príležitostí, poznám tu veľa krásnych ľudí. Milujem kopčeky, kopce i hory s dolinami. Pochádzam zo Santovky. Keď tam prídem, vyjdem na kopec za záhradou a vidím Štiavnické vrchy so Sitnom. Nádherný relax. O santovskej vode ani nehovorím. Balzam na telo i dušu. Vážme si Slovensko, je krásne.

Čoskoro sa naplní aktívna časť tvojho života a poberieš sa na dôchodok. Viem, človek si nemá plánovať, tak sa teda pýtam na predstavy, sny... Veď aj v tomto období života sa predsa snívajú, nie?

Verím, že sa naplní len úradná časť môjho života. Ak mi to okolnosti a zdravie dovolia, tak budem pokračovať naplno ďalej. A staroba vlastne neexistuje, to len telo občas nevláda za myšlienkami. Momentálne mám tvorivé šperkové obdobie, robím pre Slovenskú podnikateľskú agentúru Workshopy, ajhľa, aké cudzie slovo...☺ Skrátka, učím mladých ľudí manuálnej zručnosti. Vyrábame spolu drevené okrasy – šperky. A rád by som svoje vedomosti odovzdával ďalej. Niečo je rozbehnuté, uvidím, ako to dopadne. Je tu aj možnosť robiť náučné videá a uvádzať ich na internete. A netreba prestávať snívaj, je to posledná možnosť, ako si ten život ešte užij... ☺

Výstavbou podzemného variantu sú vážne ohrozené zdroje pitnej vody Korbeľka – ekologické a ekonomické barbarstvo

Text a mapa: Ján MIŠURA – Foto: internet, podkapotou.sk

Aké by mali byť priority pri výstavbe diaľnic? Slovenská obchodná a priemyselná komora (SOPK) Žilina a Hospodárske komory Česka a Poľska upozorňujú od roka 2000, aké sú odborné priority. Najskôr by sa mali stavať hlavné európske koridory – Core Corridor TEN-T, E75/D3 (Bratislava – Trenčín – Český Těšín/Ostrava), D1/D49/D1 (Brno – Púchov – Martin – Ružomberok) – teda úseky, kde je už vyššia alebo potenciálne najvyššia intenzita dopravy a ktoré obsluhujú silnú koncentráciu už existujúceho priemyslu. Takto sa stavajú diaľnice v Poľsku, Maďarsku, Česku atď. Na Slovensku je to inak. Po roku 1999 sa stavia politicky, a nie odborne.

Aká je aktuálna situácia na vyššie uvedených úsekoch? Najskôr opíšeme prvý úsek Core Corridor Praha – Brno – Martin – Ružomberok cez Zlín (D49) a Púchov (R6). V Čechách existuje štvorprúdovka po Zlíne, žiaľ, nemôžu stavať sedemnásťkilometrový úsek okolo Zlína v smere na Slovensko, pretože ich blokujú už desať rokov mimovládky. Našťastie, „deň D“ výstavby D49 sa blíži, pretože mimovládky všetky súdy prehrávajú s českou diaľničnou

POD POKRIEVKOU

spoločnosťou. Katastrofálna situácia je aj na Slovensku. Na úseku od českej hranice po Púchov padla EIA (posúdenie dosahu projektu na životné prostredie), úsek sa znovu delí. EIA sa musí začať robiť odznova. Na druhom úseku s tunelom Višňové do Martina sa robia taktiež retardačné kroky. Výstavba tunela sa vo februári 2018 medzi Prahou a Ružomberkom zastavila. Ale máme „prvý úspech“ aj bez taliansko-slovenského realizátora. Zvyšovanie nákladov sa začalo.

Úsek Ivachnová – Hubová mal byť v prevádzke už tri roky. Tam „nevychodilo“ realizátora ako na Višňovom. Úsek Turany – Hubová už mohol byť v prevádzke, keby ho mimovládky znovu nezastavili. Je tam právoplatné stavebné povolenie. Nadobudlo právoplatnosť 27. 6. 2013. Stratí právoplatnosť v decembri 2019. Kto zariadi, aby sa nestavalo bez tunela Korbeľka, kde sú už vykúpené pozemky? Už sme mohli jazdiť...

Paradoxom je, že tieto mimovládky presadili na ministerstve variant, ktorý ohrozí a zničí zásoby pitnej vody pre ich biotopy. Mimovládky do všetkého zasahujú, a pritom nenesú žiadnu zodpovednosť. Okrem toho nemôžeme dať do prevádzky hotový úsek diaľnice E50/D1 Hričovské Podhradie – Lietavská Lúčka, pretože chýba križovatka.

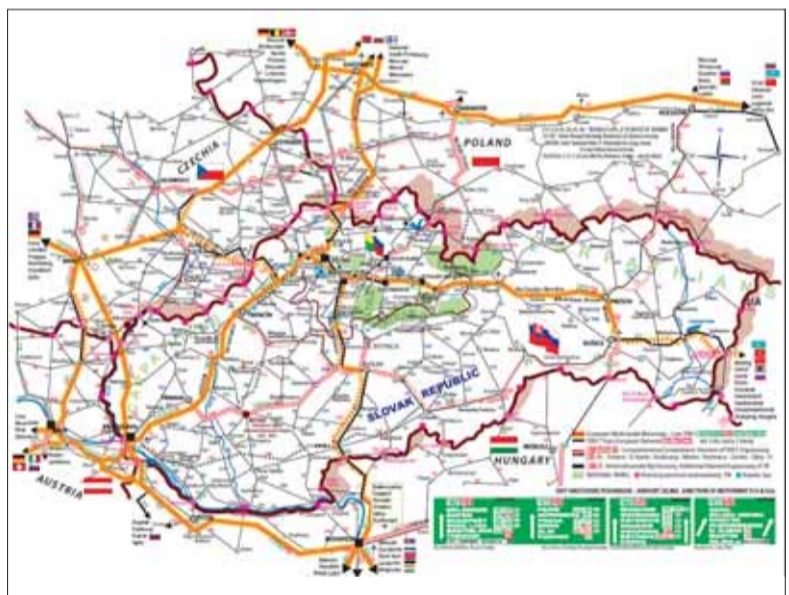
Po roku 2000 pri výstavbe diaľnic sa začala anarchia a odborné hľadiská pri príprave projektov a spúšťania výstavby úsekov sa nedodržiavali. S prehľadom môžeme konštatovať, že Dzurindova vláda realizovala antieurópsku politiku v prioritách diaľnic. Táto vláda v roku 2002, keď sa prerazil prieskumný tunel na D1 – Višňové, zastavila stavbu na tuneli do Martina. Štrnásť rokov sme vyhadzovali peniaze štátu na konzerváciu a strážnu službu z daní aj podnikateľov. Teraz to ministerstvo opakuje. Výnimkou bolo obdobie ministrov p. Jasovského, p. Figela a p. Počiatka, ktorí sa znovu snažili urýchliť výstavbu a spustili do prípravy a výstavby úseky diaľnic D3/E75 a D1/E50. V období 2008 – 2010 sa na papieri deklarovalo začatie výstavby na E50 tunela Višňové cez 3. PPP. Ale peniaze na PPP ministerstvo pripravilo prioritne na doplnkovú ostatnú (nie hlavnú) rýchlostnú sieť R1 – E571 – E58. Tým nehovoríme, že ju nie je potrebné tiež postaviť. Na zalepenie očí pred voľbami v roku 2010 sa dali na úsek Višňové – Turany – Hubová – Ružomberok peniaze na prípravné práce – štyridsať miliónov eur. Minister dopravy p. Figel musel PPP projekt na tunel Višňové zrušiť, aj keď získal dvadsaťdva percentnú zľavu, na nátlak koalícieho poslanca zo SaS. Slo-

Razenie tunelov na Slovensku začína byť problémom. Žiaľ, nedokážeme byť takí efektívni, ako napríklad Chorváti.

Diaľnica z Bratislavy do Košíc bude možno definitívne dokončená až v roku 2026. Spomalenie zapríčinil nejasný postup pred Ružomberkom.

Mapa znázorňuje významné cestné koridory Európy cez Slovensko. Ich plynulé spriechodnenie však spomaľujú nepochopiteľné záujmy ekologických mimovládok.

venskí a európski vodiči, firmy majú „radosť“ z výsledkov práce politikov pod Strečnom. Ešte „väčšiu radosť“ prežívajú v súčasnosti podnikatelia a investori, že NDS v roku 2019 zastavila výstavbu tunela Višňové v smere na Ružomberok. Má priority pri príprave na úsekoch R2, kde je dvakrát nižšia intenzita dopravy a doplnkový koridor.

■ KTO BRZDÍ STAVBU?

Pri týchto manévroch s prioritami sa v súčasnosti snažia obviniť obce, že brzdia výstavbu D1 Turany – Hubová. Čo spája tunel Višňové s tunelom Korbeľka? Peniaze a voda. Tunel Višňové bude predražený oproti pôvodnému dodávateľovi aj s jeho dodatočnými požiadavkami a bude neskôr postavený, ako plánoval aj s meškaním pôvodný dodávateľ. Z tunela Višňové vyteká okolo štyristo litrov pôvodne pitnej vody za sekundu.

Úsek Turany – Hubová s tunelom Korbeľka by tiež s vysokou pravdepodobnosťou vydrénoval pohorie Veľká Fatra. Variant s Korbeľkou je o stovky miliónov drahší na investície aj prevádzku ako Ministerstvom životného prostredia SR (MŽP) zamietnutý variant V10 bez tunela Korbeľka, kde je stavebné povolenie. Ďalšie náklady vznikajú štátu tým, že jeden súkromný podnikateľ žiada uhradiť niekoľko miliónov eur od ministerstva za zameranú investíciu v dôsledku stavby novej trasy k tunelu Korbeľka. Podnikatelia a verejnosť chcú diaľnicu aj vodu. Pri klimatických zmenách je šanca na úseku Turany – Hubová mať oboje. Uprostred sporov prehliadame negatívny vplyv mimovládnych organizácií od roka 2008 na termín začatia výstavby a na obrovské zásoby podzemnej vody.

Dôvody, prečo spory medzi politickými (zakrývajú sa názvom ekolo-

gické) mimovládkami a politickými stranami sa nemajú bagatelizovať, má menej úsmevný charakter. Mimovládky presadzujú pri tuneli Korbeľka kroky, ktoré môžu mať fatálne negatívne následky, za ktoré sa nebudú zodpovedať ony, ale politické strany, ktoré vedú ministerstvá. Slovenské ministerstvá na rozdiel od českých im ustupujú.

■ RIZIKOVÁ KORBEĽKA

Čistá pitná voda vo Veľkej Fatre je použiteľná bez úpravy pre obec Sútovo a ďalšie obce a mestá v Turci, na Orave a Liptove. Nie je možné presne vymedziť zbernú oblasť tunela. Odborníci vodohospodári tvrdia, že to sa ani nedá nikdy presne zistiť. Geologická mapa preukazuje, že je nutné uvažovať s vplyvom výstavby na vodu ako pri tuneli „Višňové“. Závery súvisiace s vplyvom výstavby a prevádzky Korbeľky na podzemné zásoby vody sú a budú v rovine predpokladov, podopretých len bodovými údajmi o hydrogeológii. Je však nespochybniteľné, že ako stavebné dielo bude po realizácii fungovať ako hlavný odvodňovací prvok a významne ovplyvní množstvá podzemnej vody. Je tak zrejme, že Korbeľka bude mať v chránenej vodnej oblasti negatívny vplyv na zásoby podzemnej vody. Predpokladané zhoršenie bude významné, ako jasne uviedol odborný hydrogeologický posudok.

Rozhodnutím v Záverečnom stanovisku Ministerstva životného prostredia SR (MŽP) nebol daný súhlas na povrchový variant s odklonom, na ktorý štát už väčšinou vykúpil pozemky. V roku 2010 sa realizovali prípravné práce (skrývka pôdy, betónové pätky pod stĺpy, odlesnenie, prístupové cesty atď.) za milióny eur z daní obyvateľov. Je tam právoplatné stavebné povolenie!!! Obce, mesto Turany, vodárne, občania, verejnosť, organizácie podnikateľov, firiem podali osem rozkladov proti záverečnému stanovisku. Boli zamietnuté, ako keby nezáležalo na výdavkoch štátu, Európskej komisii, firiem, ale najmä ako keby nezáležalo na ochrane a zveľadení zásob podzemnej pitnej vody pri stavbe. Spor pokračuje, v roku 2018 bola podaná žaloba o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia. Samosprávny kraj v podstate podporuje riziko straty vody pre voličov, pretože chce široký pozemok pod diaľnicou použiť ako cyklotrasu. To vyhovuje NDS, ale nemôže to kraju predsunúť, pretože je tam právoplatné stavebné povolenie.

■ DRAHŠIA VÝSTAVBA

MŽP rozhodlo o trase úseku Turany – Hubová na D1/E50 údajne bez podrobného hydrogeologického prieskumu. Na tunel sa spotrebuje v priemere 2,8-krát viac betónu na kilometer ako na povrchový variant. Zvolená trasa s Korbeľkou bude drahšia o 183 miliónov eur než povrchový variant, ako vyčíslilo pôvodne ministerstvo. O pár rokov neskôr sa v záverečnej správe uvádza cena s tunelom „iba“ o sto miliónov eur vyššia. Pozoruhodné. Za ušetrených 183 miliónov eur by štát mohol postaviť najpotrebnejší úsek Brodno – Kysucké Nové Mesto na D3/E75.

Voda má najväčšiu váhu pre existenciu človeka a firiem. V správe

sa váha tohto kritéria nezodpovedne relatívne znížila alebo sa textáciou problém vody relativizuje. Klimatológ profesor Milan Lapin na otázku, či musíme byť pripravení, že úrady vyzvú ľudí a firmy na šetrenie vodou, odpovedal: „Samozrejme, Slovensko rozhodne nepatrí medzi krajiny, ktoré majú prebytok vody, nie sme krajinou, ktorá má veľmi výdatné zásoby vodných zdrojov.“ Budeme šetriť nielen skrz klímu, ale aj pre tunel Korbeľka. Práve tzv. mimovládky sa najviac podieľali na oddialení začiatku výstavby úseku D1 Turany – Hubová, už trikrát doteraz na desať rokov. Pre nich sú migranti – premoženie zvieratá a rašelinisko dôležitejšie.

Prvé zabrzdzenie výstavby spôsobili mimovládky už v roku 2008. Atakovali ministerstvá a poslali list Európskej investičnej banke, aby neposkytla peniaze na variant bez tunela Korbeľka. Z toho plynie ich pokrytectvo, že kritizujú v súčasnosti obyvateľov obcí, firmy, že brzdia stavbu úseku D1. Druhýkrát mimovládky zabrzdili výstavbu D1, keď sa ministri dopravy Figel a Počiatek snažili na D1 urýchlene rozbehnúť výstavbu variantu bez tunela Korbeľka po splnení ekologických pripomienok Európskej komisii. Veď medvede môžu migrovať aj pod diaľnicou a eko-duktnami. Vtedy mimovládky znovu negatívne zasiahli v EK. Treťoukrát zabrzdili začiatok výstavby v roku 2017, keď presadili v rámci tzv. EIA tunel Korbeľka. Dôkazom sú slová ministra dopravy v tlačí 29. mája 2017: „Vyjde variant s tunelom Korbeľka, z toho vyplýva, že samozrejme, ideme od nuly.“ Európska komisia, Európska investičná banka a štát by nemali financovať projekty, ktoré porušujú rámcovú smernicu o vode 2000/60/ES, nariadenia EÚ a zákony. Podrobná hydrologia sa robí dodatočne. Zdá sa, že to môže byť účelové. Tým sa porušuje právo obyvateľov, detí. Úlohou štátu a EÚ je zabezpečiť všestrannú ochranu vôd a zlepšiť jej kvalitu. Variant „Korbeľka“ je nahraditeľný modifikovaným povrchovým variantom V10 mimo zosuvného územia.

■ VODA NAD ZLATO

Nemožno opomenúť negatívne skúsenosti s vodnými zdrojmi pri stavbe tunela Višňové na D1. Z tunela neustále vyteká osemnásť rokov pôvodne pitná voda. Teraz tristo až štyristo litrov za sekundu. Stĺpec zásob vody v masíve klesol zhruba o sto metrov. Vyšchol potok, stratili sa niektoré studne alebo sa museli prehlbovať. Vytekajúca voda je prietokom taká kontaminovaná, že jej úprava na parametre pitnej vody by si vyžadovala nové peniaze. Soverné Slovensko sa stáva suchším. Ak máme vedomosť, že určitou činnosťou môže človek narušiť, ohroziť, poškodiť stav zásob podzemných vôd, tak uprednostnenie tejto činnosti, odvodňujúcej jej realizáciu vyššou ochranou biotopov, je hazardom s budúcnosťou. Voda je najdôležitejšou komoditou vo svete. Načo nám je formálne demokratický proces, tzv. EIA, keď „transparentným“ výsledkom bude zníženie zásob vody? Nedostatok vody mimovládky za desiatky rokov hodia na „nezodpovedných“ obyvateľov a podnikateľov, pretože produkujú skleníkové plyny. Áno, budeme nezodpovední, keď dnes nezastavíme ekologické a ekonomické dobrodružstvo s tunelom Korbeľka. „Ekoteroristi“ cez mimovládky vedú systém udržateľného života do deštrukcie. Drobné pozitíva nevyvažujú ich deštrukčný vplyv. Nielen brzdia výstavbu D1, ale aj ohrozujú zásoby pitnej vody, základný kameň prežitia obyvateľov Slovenska pri klimatických zmenách.

Autor je riaditeľ, Slovenská obchodná a priemyselná komora, Žilina

Pred pätnástimi rokmi sa Vysokými Tatrami prehnala víchrica storočia (1)

Keď sa osudom človeka stal jeden-jediný strom

Ján ČOMAJ – Foto: Emil SEMANCO

Miroslav Hromada, vedúci v matliarskom hoteli Hutník, nachytro upratol veci na stole a pozrel sa na hodinky. Manželka ho ako obyčajne čaká pri pive v malej reštaurácii, ktorú tu stále volajú Poľská krčma, aj keď názvy mení rovnako často ako majiteľov – zo školy, kde pracuje, to má len cez trať a cestu. Tekutý komplex vitamínov, vravieva, upokojuje... Možno aj preto je u nich pohoda. Ešte ho na recepcii oslovil vrátnik s akýmsi drobným problémom, nechaj to na zajtra, odvrkol mu, nehori, ponáhľam sa za ženou do Smokovca, predpovedajú búrku a vetrisko nad sto kilometrov... Maj sa! Hodinky na palubovej doske ukazovali o desať minút tri.

Budúci rímsky historik Jozef Flavius, keď bol ešte povstalcem v jednej zo židovských vzbúr proti Rímu a ešte sa volal Josuaben Mattijahu, prišiel za svojim učiteľom plný beznádeje a zúfalstva: „Vojnu sme prehrali, padla naša posledná pevnosť Jotapata, Rimania dali zvať hrady a celé okolie zrovnať so zemou, mužov povraždili, knihy popálili, pijú naše víno a milujú naše ženy. To je koniec, rabí...!“ – „Mýliš sa, synu. To je začiatok. Nikdy dobyvatel neurčil nadľho okupovanému štýl života. Napopak. S chlebom, s vínom a so ženami nasával aj spôsob života!“ – „Na to však nestačí jeden ľudský život,“ skríkol Flavius, „to potrvá storočia!“ – „Iste. Čo je však ľudský život v dejinách Zeme?“

Tento rozhovor, zdanlivo nesúvisiaci so zničenou krajinou okolo nás, mi prišiel na um, keď som viezol kamaráta zo správy Tatranského národného parku do Domu spisovateľov v Hornom Smokovci.

V prítomí okolo Detského raja pahýle stromov vyskakovali v reflektorech ešte strašidelnejšie, ako keď som za vidna sledoval okolie z Popradu do Smokovca a potom až kamsi nad Hágy, kam sa dalo dôjsť. Ani sme sa nerozprávali, len občas môj spolucestujúci začul vzdych.

„Nefňukaj! Všetko tu už bolo. Raz za osemdesiat, možno za sto rokov sa niečo také udeje. A to nevravím o časoch, keď sa topili ľadovce a odnášali bralá, skaly, pôdu, všetko, čo im stálo v ceste. Ukážem ti fotografie tatranských osád zo začiatku dvadsiateho storočia. Na miestach, ktorými prechádzame, nebol nijaký les!“

„Dobre,“ namietam, „ale pred sto rokmi. Veď to je viac ako ľudský život!“

A on mi odpovedal pokojne ako rabín Jozefovi Flaviovi: „A čo je ľudský život alebo storočie v dejinách Zeme?“

NÓRSKE PRÚDY

Štvrtok 18. novembra 2004. V Nórsku sa zrazili dva vzdušné prúdy. Lietadlá zosadali skôr, ako došli do cieľa, alebo sa ihneď po štarte vracali. Lode náhlivo hľadali najbližší prístav alebo zátoku, v ktorej by spustili kotvy. Trajekty medzi Dánskom, Švédskom a Nemeckom prestali prešávať. Pri pobreží stáli vlaky. Dvestotisíc škandinávskych rodín zostalo bez elektriny. Večer na ostrove Hidensee namerali víchricu stošesťdesiatdvať kilometrov za hodinu. Primorská časť Hamburgu

Takáto panoráma Vysokých Tatier sa otvárala návštevníkom niekoľko dní po katastrofálnej víchrici.

sa ocitla pod vodou. K noci už besnelo aj v okolí Gdanska a víchor sa hnal na juh. Cestou stihol zabiť deväť ľudí, medzi nimi polročné dieťa, keď matke vychytil z rúk kočík a hnal ho pred sebou, kým nenarazil do kandelabra a bábätko nevyletelo na dlažbu. Šesťdesiatšesť poľských bytov stemnelo. Nemeckom a žiadnym okrajom Poľska sa orkán hnal do stredu Európy.

PRI BLUMENTÁLI

Pred pol druhou popoludní v piatok 19. novembra som vyšiel z domu za starým bratislavským Avionom a cez Fazulovu vykráčal k rozhlasu. O druhej som mal nahrávať. Pri Blumentálskom kostole ma vietor ovalil prvý raz, v uličke k rozhlasu druhýkrát. Nápor som zdolal iba tak, že som sa mu obrátil chrbtom a zaprel sa celou silou. V krátkej pauze medzi dvoma nárazmi som zazrel ženu – vietor ju mrštil o štítovú stenu bývalej keľárskej fabriky. Dovičkol som ju k plotu školského ihriska, tam sa mohla chytiť železných tyčiek. Chôdzou opíla a štítom vlastného temena som si prerážal cestu k obrátenej pyramide. V závetrí Národnej banky sa mi to podarilo. Lutoval som každého, kto je práve na otvorenom priestranstve. Nemohol som tušiť, že na Prístavnom moste vietor už prevalil poľský kamión aj s prívosom a zablokovaný most priviedol do kolapsu celý dopravný systém Bratislavy, v Galante strhol strechu školy, v Piešťanoch strechu vojenského múzea, v Žiline zastavil dopravu, na Kysuciach a Orave už bolo bez elektriny sto dedín, v Košiciach

padali aleje... Slovenskí meteorológovia od včera varovali, že sa k nám valí víchrica, ale ľudia sa nádejali, nemusi to rosníčkam vyjsť, aj pred mesiacom strašili – a nič. Vtedy sa studený front rozpadol na naše šťastie kdesi nad Českomoravskou vysočinou...

NÁHLIVÁ ALENKA

Alenka Višňovská odišla z práce v Hornom Smokovci včeraššie, lebo penzión bol takmer prázdny. Letná sezóna sa dávno skončila a zimná sa tu začína neskôr ako na Štrbskom Plese, až okolo Vianoc. Zviezla sa električkou do Popradu, stretla sa so synom, žiakom základnej školy, pravdaže hokejovej, keď sa Erik volá Višňovský, a rýchlo si nakúpila, lebo sa v meste zdvihol vietor a dobre by bolo stihnúť spoj o pol štvrtej, nech sú čím skôr doma. Nevedela, že na popradskom letisku namerali víchru rýchlosť stodvadsaťjeden kilometrov. Netušila, že ide na poslednú električku budúcich dní. Iba sa náhlila. Matka zavetrila nebezpečenstvo. Ako lomnické lane. Tie sa pred chvíľou pustili z hory, celé stádo, prebehli cez park, kam sa naučili chodiť pásť, a zdupovali do hory v doline. Na zastávku Pod lesom električka nedošla. Pred nosom jej padajúci strom zrazil trolejového vedenia.

Ľudia povyskakovali z vozňov dvesto metrov od zastávky pri parkovisku. Tatranci, naučení na fujavice, sa prikrčili, pritiahli vetrovky, pobehli a o chvíľu boli v závetří sidlička. V tej chvíli na Lomnickom štíte zaznamenali absurdný pokles teploty – z mínus tri

na mínus dvadsaťtri stupňov v priebehu niekoľkých minút...

Vyplo svetlo. Alenka s Erikom vykukli spoza deky, ktorú pred polhodinou pripevnili na okno – tma ako v bani. Šmátrali okolo seba hľadali sviečku, zápalky a potom posmelení svetlom vykukli na chodbu. Plnila sa ľuďmi ako kostol na výročie sviatky. Nevydržali v bytoch, hukot, akoby štartovalo vedľa nich lietadlo, ich vyhnal sem. Tu bolo tichšie a necítili sa sami. Na Lomnickom štíte práve zaznamenávali aktuálnu rýchlosť vetra stošesťdesiatšesť kilometrov za hodinu.

Schodisko sa stalo najbezpečnejším priestorom. Z vedno sediacich ľudí sa akoby vytrácal aj strach. Prestali komentovať explózie a uvažovať, čo sa tam vonku asi práve stalo. Tu a tam niekto spomenul svojho najbližšieho, okolie ho hneď ubezpečovalo, že istotne zostal v robote, tam dolu to nebude také hrozné ako tu v prekľatých horách. Raz sa to musí skončiť, hovorili si, pritiskajúc deti k sebe.

V POĽSKEJ KRČME

„Poďme, už sa to začína,“ povedal Miro Hromada a jeho pani prikývla. Do Kežmarku je ešte kus cesty. Ledva sa dostali tých pätnásť rokov k autu, vietor ich išiel uchytiť.

Auto z malého parkoviska pri Poľskej krčme vyšlo na cestu. V temnom vzduchu lietali haluze, chumáčce buriny a bodlačia a smeti po turistoch, ležiace v priekopách okolo cesty a v húštine nad ňou. Stromy sa nahýnali raz jedným, raz druhým smerom.

„Už aby sme boli v Lomnici,“ povedal muž. „Pod ňou sa les, chvalabohu, končí.“

Vtedy na auto padol strom.

PÁR DNÍ PO

V Tatrách je krásne počasie. Prichádzame sem s kolegom Vladom Babničom dohodnutí, že napíšeme o tej skaze knihu. Z diaľky sa nám obraz Tatier nejvil nijako hrôzostrašný. Sneh všetko milostivo prikryl, ešte aj tridsaťštyri rokov starú záľahu stavebného odpadu, fúriky, lopaty a batérie pivných fliaš okolo nových objektov, postavených pred majstrovstvami sveta v klasickom lyžovaní. Katastrofálny polom sme akosi nepobadali ani na ceste z Popradu, okolo boli zatiaľ iba polia a smerom hore do Smokovca – biela plocha zaliate slnkom až po oblohu. Iba niekde na pol ceste ju prerušovali čudne veľké

obrysy budov. Až keď sme došli bližšie, uvedomili sme si, čo je na príčine ich čudnej premeny: doteraz ich zakrýval paravan lesa – a toho niet.

Museli sme bližšie, potrebovali sme stáť až kdesi pred sanatóriom v Tatranskej Polianke, aby sme pochopili rozsah katastrofy. Hore po Sliezskej dom, dole po Svät, ak si odmyslíme štíhly hájik pri Batizovciach – samá spúšť. Museli sme vyliezť až na čistinu, už roztrúť mohutnými strojmí, aby sme videli, že svah je do výšky dvoch chlapov zaváľaný krížom-krážom hrubými kmeňmi stromov, len kde-tu vytýča pahýl smreka, ktorý musel mať mohutnejšie korene ako susedia, nevyvalilo ho, iba zlomilo v páse alebo v kolenách. A ešte pár takmer načisto odvetvených smrekovcov – týždeň predtým im opadlo ihličie, koruna bola ihneď redšia, nekládla víchru takmer nijaký odpor. Smrekovce jedine vydržali tú svadbu čertov.

ŽENA V AUTE

Hanka sa prebrala zo šoku. Pokúsila sa pohnúť. Išlo to, aj keď ju bolelo doslova všade. Strechu auta mali prevalenú, ale ona mala šťastie, hmlisto si uvedomovala, pri tom náraze ju zrazilo do takmer ležiacej polohy. Manžel za volantom zapadol až pod volant, zdalo sa jej, že to ho zachránilo, veď strecha ich auta bola na úrovni kapoty.

Keď to rachlo, cesta pred nimi bola voľná, akurát vo vzduchu sa mihali konáre a igelitky. Teraz tu ležali stromy ako poväňané koly na konci dráhy. Víchrica hvízdała, rúcala, nesmie strácať čas, vravela si, pokúsi sa dostať z auta a privolať pomoc manželovi. Prešli vlastne len pár metrov. Strom ich trafil pod penziónom Partizán. Pomoc nie je ďaleko!

V HORSKEJ SLUŽBE

Keď bosorky začali tančovať a tam hore sa rozpútal peklo, chlapci z Horskej služby vybehli na dvor spratať autá a techniku. Pod ich parkoviskom je strmý zráz a tam dolu na samom dne železničná stanica, nedajbož, aby im víchrica prevrátila nejaké vozidlo, to by bola riadna fuška vyťahovať ho z koľajiska.

Martin Kulanga, náčelník Horskej záchranej služby Vysoké Tatry, prekríkuje vietor, ide do tuhého, chlapci, dúfajme, že tam hore nie sú ľudia, hádam poslúchli varovanie a zaliezli niekde na Hrebienok alebo Zamkovského!

Vošli dnu. Pri kozube bolo teplo. Vysielačka i telefón driemali ako nemecký ovčiak v kúte. Len zvonku prenikali zvuky víchricy a lomoz padajúcich stromov.

Hanka medzitým prekonávala nápor víchra a preliezala popadané stromy. Tamto už je svetlo, to je Gálfyho obchod! Nečula tie príšerné zvuky, necítila vietor, myslela len na svojej bolesti, na svetlo, ktoré už bolo na dosah a na muža v privalenom aute.

(Pokračovanie v budúcom čísle)

FEJTÓN

Policajti v Tatarstane zastavili taxík. Toto nie je začiatok vtípu, to je skutočnosť. Chceli skontrolovať doklady, ako je zvykom. Sú za to platení. V taxiku nikto nesedel. Išlo o pilotný projekt auta bez vodiča. Otázka je, komu dali fúkať. Ak auto prekročilo rýchlosť, kto dostane pokutu? Podľa objektívnej zodpovednosti na vine je majiteľ auta. Ak auto ponúklo úplatok policajtom, pôjde majiteľ do basy? Tak ako na bezpilotné autá a lietadlá, na nové pokroky vedy a morálky si chvíľu budeme musieť zvykať. Nové zvyky by mali znamenať sociálne, morálne či kultúrne zlepšovanie spoločnosti. Nórske úrady zistili, že potomkovia somálskych prisťahovalcov páchajú viac zločinov ako ich rodičia. Dosluhujúca izraelská vláda schválila pro-

jekt na etnické vyčistenie pásma Gazy rozdávaním jednosmerných leteniek.

Kontroly na letiskách sú fajn vec. Vyberiete sa na zájazd letecky zo Slovenska, kde nemáme Dvojčky, ale Tri

možno dôjde. Kým získate vyjadrenia od predstaviteľov všetkých sto päťdesiatich strán pôsobiacich na Slovensku, bude po turistickej sezóne. Zatiaľ sa nepotvrdilo, že chystaný systém

letuške: Teta, toto je únos. Lietadlo by skončilo v Damašku. Ak by malo dosť benzínu. Inak v Nových Sadoch. Policajti, ktorý zachránil lietadlo pred únosom, by mal dostať medailu. Mamička

Ako vpravievala Monika...

veže. Tri je viac ako dve, o to väčšie riziko teroristického útoku. Pri objednaní dáte cestovke všetky osobné údaje. Podpíšete súhlas na ich použitie. Kde všade skončia, môžete len hádať. Na letisku predložíte pas pri podávaní batožiny, potom policajtom, colníkom. Ste overení a preverení, oskenovaní a zaznamenaní. Zatiaľ nie je potrebné potvrdenie od domového dôverníka o spoľahlivosti potenciálneho záujemcu o let ani vyjadrenie uličného výboru strany. Aj k tomu

rodných čísel zahŕňa čipovanie pod kožu.

Na letiskách sú v akýchsi akváriách za sklom zbierky predmetov, ktoré letisková polícia odobrala cestujúcim ako nebezpečné. Plastové fľaše s vodou. Rozložením vody sa dá získať vysokovýbušný vodík. Na letisku v strede Slovenska ako memento straty zdravého rozumu svieta za sklom detský prak z plastu. Klasická gumipuška. Dieťaťko, možno menom Dávid, by zobralo prak a mentolky, postavilo sa

revúceho dieťaťa upokojujúce tabletky. Dieťa bábiku. Už z toho nového druhu, kde si môže jednoduchou úpravou urobiť z neutrálnej postavičky bábiku chlapca alebo bábiku dievčatko. Aspoň čo sa výrazu tváre týka. Na oblečení a ďalších proprietach nezáleží. Nepodstatné.

Aj keby lietadlo dieťaťko unieslo, nič sa nedeje, budeme mať dosť veľa nových. Nakúpili sme s rezervou na prípadné padanie. Len toho roku padli v Európe dve rovnakého typu. Stihli

sme nákup na poslednú chvíľu. Výrobca utlmuje výrobu efšestnástok kvôli výrobe modernejších eftridsaťpätiok. Poľsko chce kúpiť práve eftridsaťpäťky. Aby sme v rámci V4 mali vzorky všetkých druhov stíhačiek. Rovno tridsaťdva kusov a ich cenu by Poliaci radi zjednali na štyri miliardy zelených papierikov. Či s tým súvisí zrušenie víz Poliakov do USA, nevedno. Mali sme aj my kúpiť tridsaťdva lietadiel a bol by pokoj s vízami. Ak máme miliardový deficit štátneho rozpočtu a nič sa nedeje, prežili by sme aj dvojmiliardový. Nech susedia vidia, že na to máme. Na uťahovanie opaskov sme špecialisti, jedna z našich vlád to mala rovno v programe. Takto ako trochári sme dostali len kavičku a fotku veľkých úsmevov v ovalnej pracovni. A to tá pracovňa videla už iné veci, ako hovorievala Monika.

Milan ČASNOCHA MIKŠ

Čo prinášajú posledné dve tohoročné čísla matičného mesačníka Bohaté predvianočné Slovenské pohľady

Radoslav ŽGRADA – Snímka repro obálky SP

Na pulty predajní už pred hodným časom prišlo novembrové číslo Slovenských pohľadov, najstaršieho slovenského časopisu – periodika vydávaného Maticou slovenskou. Jeho začiatky siahajú už od čias Jozefa Miloslava Hurbana – do roka 1846. S prestávkami pretrval až do dnešných dní. Slovenské pohľady aj tentoraz prinášajú to najlepšie z našej literatúry, umenia a vedy. Napriek omeškaniu opláti sa novembrové číslo čitateľovi priblížiť. Ak by ho niečo zaujalo, ešte ho azda zoženie. A ak sa mu to už nepodari, možno zváži ekonomickesjší a pohodlnejší spôsob mať v rukách Pohľad: predplatné.

Úvodník Etely Farkašovej Život vo svete (ne)dôvery opisuje stav spoločnosti, v akom sa dnes, bohužiaľ, nachádzame. Tibor Kočík nám priblíži košický poetický samizdat v časoch normalizácie. Básnické príspevky sú od Aladára Komlósa: Adyho verše, či ste boli krásne, Andrijana Turana: Miniatury spopod privretých viečok, Miroslava Bartoša: Nové haiku, Jozefa Trtola a Hany Koškovej. Ján Čomaj prichádza so zaujímavou spomienkou Bájni Zvolenčania. Luba Šajdová vo svojej pravidelnej rubrike sa vracia desaťročia dozadu, keď vyspovedala Vladimíra Ferka s jeho dvoma synmi Andrejom a Jergušom. Dušan Mikolaj nám umožnil nahliadnúť do pripravovanej životopisnej knihy o umeleckom sklárovi. Peter Holka rozpovedal príbeh z detstva v príspevku Prvý a jediný muž. Gabriela Gmolcová vyspovedala oceňovanú autorku Paulu Šabolovú. Prózu od známeho kanadského autora Mordecaia Richlera s názvom Leto, keď mala stará mama umrieť pre vás preložila Veronika Goldiňáková.

■ NEŽNÁ REVOLÚCIA...

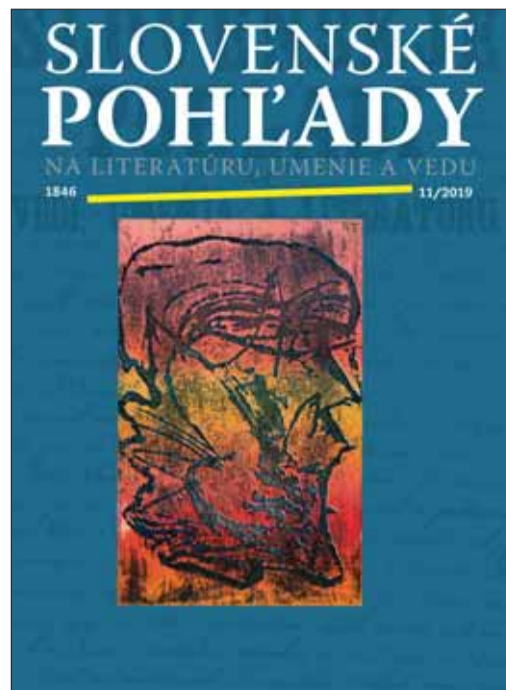
Profesor Jaroslav Chovanec vo svojom príspevku Nežná revolúcia – predpoklad vzniku samostatnej Slo-

venskej republiky dôsledne osvetlil cestu k našej samostatnosti, ktorej nevyhnutným predpokladom bola demokratizácia pomerov po páde režimu komunistickej strany v roku 1989. Do problematiky vzdelávania dospelých v súčasnej informačnej dobe, ovplyvnenej problémami vyplývajúcimi z globalizácie, veľkopriestorovej liberalizácie či klimatickej zmeny, nás zasväti prof. Miroslav Tuma a naznačí možné trendy a riešenia. Rubriky sedem x sedem sa v novembrovom čísle ujal literárny kritik prof. Dalimír Hajko. Slovenské pohľady tradične prinášajú recenzie, pravidelné rubriky od Gustáva Murína Laboratórium a Miloša Ferka Literárny antikvariát píše, Jana Pivovarníková podáva správu z výstav a prof. Ivo Pospíšil nahliadne do literárnej tvorby v Čechách v rubrike Spozna Moravy. V zapsníku si spolu s Petrom Mulíkom pripomenieme nedávno zosnulého Viliama Jablonického a prof. M. Valent si zaspomína na Michala Hornáka. Číslo tradične uzatvára rubrika od Štefana Haviara Pripomínajte si. Výtvarný sprievod tvoria práce vojvodinského Slováka maliara a grafika Mihala Kiralja.

Do decembrového čísla píše úvodník Anton Hykisch o súčasných Vianociach a hľadaní toho podstatného v čase najkrajších sviatkov v roku. Slovenské pohľady prinesú poetické ukážky od Maše Hafamovej, Mariána Šidlika, Dalimíra Stana a Jána Švintera, ktorý vo svojich básňach využíva tanku, jednu z malých foriem japonskej lyriky charakteristickú presným rozmiestnením slabík do piatich veršov podľa vopred určenej schémy. Professor Vincent Šabík analyzuje hlavné piliere slovensko-slovanskej kultúry.

■ VENOVANÉ FERKOVI

Číslo je venované pamiatke Milana Ferka, prozaika, básnika, dramatika, autora literatúry pre deti a mládež a šéfredaktora Slovenských pohľadov v rokoch 1960 – 1963 a 1966 – 1969. Pre podporu obrodného procesu na stránkach Slovenských pohľadov v septembri 1969 bol odvolaný a vylúčený zo Zväzu slovenských spisovateľov. Po roku 1989 bol vedúcim činiteľom Spolku slovenských spisovateľov, predsedom umeleckého odboru Maticy slovenskej, v roku 1993 sa pričlnil o „vrátenie“ Slovenských pohľadov pod krídla Maticy slovenskej a viedol ich do konca roka 1994. V roku 2011

jistu, prozaika, spisovateľa pre deti a mládež a jazykovedca dialektológa Antona Habovštiaka. Slavo Kalný prichádza opäť s hlboko ľudským príbehom Zlikvidovaná na úteku. Profesor Ján Kačala sa vo svojom cykle Panoráma slovenských jazykovedcov slovakistov v 20. storočí tentoraz zamerával na život a prácu Gejuz Horáka. Eva Fordinálová preukázala svoju hlbokú znalosť o našom národnom dejateľovi a literátovi v príspevku Problémy s portrétom Jána Hollého. Rubriky 7 x 7 sa zhostil Bohuš Bodacz. Aj v decembrovom čísle Slovenské pohľady tradične prinášajú recenzie viacerých domácich i zahraničných autorov, pravidelné rubriky od Gustáva Murína Laboratórium, Miloš Ferko

ho prezident Ivan Gašparovič vyznamenal Radom Ludovíta Štúra I. triedy in memoriam. Pri tejto príležitosti si ho pripomenieme viacerými príspevkami: Andrej Ferko svojimi osobnými spomienkami, Peter Cabadaj náčrtom literárneho portrétu, Tomáš Winkler si zaspomína na svoje prvé kontakty so Slovenskými pohľadmi, na časy tvrdej cenzúry, ako aj na čas, keď s Milanom Ferkom oživovali časopis.

■ PER AMORE

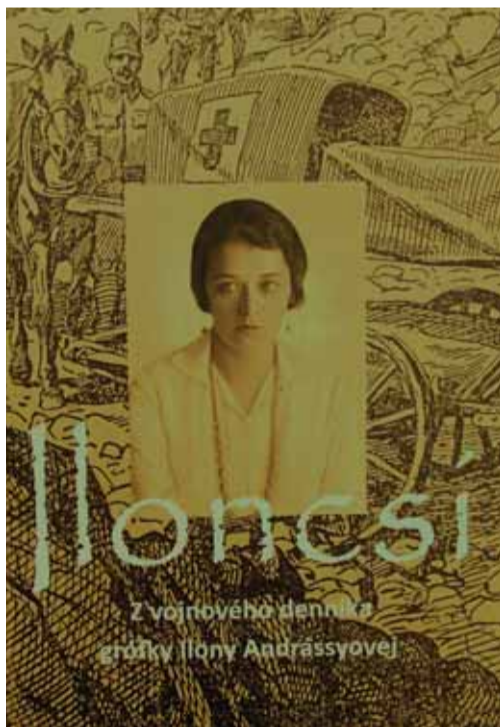
Alexander Halvoník nám predstaví prózu pod názvom Per amore. Lubomír Podušel píše o enfant terrible umenia 20. storočia Pablove Picassovi. Luba Šajdová vo svojej pravidelnej rubrike v decembrovom čísle vyspovedala ese-

v Literárnom antikvariáte píše o živote a literárnom diele Olle Matsona, Jana Pivovarníková podáva správu z výstav a prof. Ivo Pospíšil nahliadne do literárnej tvorby v Čechách v rubrike Spozna Moravy. V zapsníku si spolu s Petrom Cabadajom pripomenieme nedávno zosnulého prvého porevolučného predsedu MS Viliama J. Grusku a prof. M. Valent si zaspomína na Alexandra Kľačanského. Radoslav Žgrada prináša reportáž z celoštátneho snemu Matice slovenskej v Liptovskom Mikuláši. Číslo tradične uzatvára rubrika od Štefana Haviara Pripomínajte si. Výtvarný sprievod je vytvárený z diel od medzinárodne uznávaného slovenského akademického sochára a dizajnéra Ľubomíra Ferka.

ILONCSI, z vojnového denníka Iliny Andrassyovej, Vydal KVH Beskydy, 2019

Citlivý ženský pohľad na vojnu

KNIHA TÝŽDŇA

Keď pred rokmi archivár umeleckého a historického múzea v Gyori Lajoš Kovács dostal na stôl rukopisy z pozostalosti, ktoré sa našli pri rekonštrukčných prácach v niekdajšom kaštieli Czirákovcov, bol najmenšom v rozpakoch. Grófka Ilyse Andrassyová svoj denník písala prevažne ceruzkou, neskôr ho dala prepisovať aj na písacom stroji. Niektoré časti nahlodal zub času, iné myši, vďaka čomu sa napokon z archivára po ich rozlúštení stal spisovateľ, ktorý ich premietol do troch kníh Všetkému je koniec, Moja drahá láska a Od Sarajeva po Trianon (v maďarčine). Výber z nich pod názvom Iloncsi preložila Anna ŠIMKULIČOVÁ.

Ilyse Andrassyová narodila v Trebišove, hovorila viacerými jazykmi, zaujímala sa o politiku, ale aj o umenie. V roku 1909 sa vydala za grófa Pála Esterháziho. Manželstvo žilo život aristokracie plný príjemných spoločenských povinností. Ich idylku narušila prvá svetová vojna a husársky nadporučík v zálohe narukoval. Najskôr bol v zákerní frontu, neskôr v prvej línii. Na bojiskách severovýchodného Slovenska i v poľskej Haliči. Jeho manželka, podobne ako vtedy mnoho mladých aristokriek, sa prihlásila do Červeného kríža. Pokúsila sa dostať na frontovú líniu, kde slúžil jej manžel (ošetrovala ranených vojakov v stropkovskom lazarete), ale vo chvíli, keď dostala správu o tom, že jej muž padol, oficiálne ju vyslali na taliansky front.

Denník Ilyse Andrassyovej prináša poznatky a skúsenosti získané pri ošetrovaní ranených vojakov v nemocniciach i v poľných lazaretách, o začiatkoch nadšených vojakov, o postupnom rozčarovaní, vytrízení aj beznádeji. Je to vyznanie lásky manželovi i vlasti. Zároveň je to citlivý ženský pohľad na vojnu a jej príkorria bez páťosu, takom typickom pre mužov na začiatku vojny, keď si väčšina z nich namýšľala, že to bude len prechádzka, z ktorej sa vrátia skôr, ako opadne lístie zo stromov. Kniha je ilustrovaná fotografiami so súčasnými dobovými vysvetľovacími osobnosťami, miest i udalosťami.

Ján SOKOLEJSKÝ

MEDAILÓN

Tak sa mi vidí, že mu futbalový dres, najmä ten slovanistický a reprezentačný, prislá viac ako oblek poslancu Národnej rady SR, než, ale život vyčuráje všeličo, aj z futbalistu spraví poslanca. Reč je o Dušanovi Galisovi. Futbalistovi, futbalovom trénerovi, dokonca aj reprezentácie Slovenska (2004 – 2008), športovcovi každým kolom, čo, našťastie, úspešne prejavuje aj v parlamente a politickom pozadí. Váži si šport. Miluje ho. Aj keď si práve pripisuje siedmy krížik.

Jubilant v parlamentnom drese

Pred päťdesiatimi rokmi, keď vojenčil na Orave, nemal domáci futbalový mančaft Dynamo Dolný Kubín dosť hráčov na zápas so Strojárnami Martin, tak musel nastúpiť aj miestny vojačik. Nevšimol si ho však tréner Dynama, ktorému zachránil body, ale tréner Martina Štefan Jačiansky a vzal si ho do mužstva. O päť rokov bol Dušan Galis, chlapec z Ružomberka, vojak z Oravy, hviezdou Slovana Bratislava. Vtedy prišla jeho chvíľa. Hrali sme s Anglickom kvalifikačný zápas na Tehelnom poli o postup na majstrovstvá Európy. Stav 1:1 znamenal, že postúpia Angličania. Po krídle sa však práve vaľil Masný, Galis cítil, že bude centrovať, tak zašprintoval do šestnástky, ešte naslepo, Masný ho našiel na centimeter. Galis sa vrhol po lopte – a my sme postúpili do záverečných bojov. Keby len. Aj vďaka tomuto gólu, či najmä vďaka nemu, sme sa stali majstrami Európy. Dušana Galisa si vzal do tímu Slovan, hral zaň päť rokov, potom ešte chvíľu Žilina, španielsky Cádiz, belgický Hasselt, úspešná trénerská činnosť... Najmä v Slovane. Tu získal aj posledný federálny titul a po našom osamostatnení trikrát titul majstra Slovana. V rokoch 2004 až 2008 viedol slovenskú reprezentáciu a nestráca sa ani medzi ich menami: Jozef Vengloš, Jozef Jankech, Dušan Radolský, Dušan Galis, Jozef Adamec, Anton Dragúň, Ladislav Jurkemik, Ján Kocian, Vladimír Weiss, Michal Hipp, Stanislav Griga, Ján Kozák, Štefan Tarkovič, Pavel Hapal. Svoj podiel má na financiách, ktoré štát uvoľňuje pre šport, a teda aj pre futbal, istotne mal prsty aj vo veľkorysom projekte nového štadióna Slovana Bratislava...

Takže, živio! A nijaké strachy. Sedemdesiatka nie je dnes starecký vek!

(jč)

HUMORESKA

Ostro sledované súdne pojednávania a vyšetrovania v poslednom čase sa nesú v znamení – čo hodina, to novina. Obvinení sa rozhodli spolupracovať s políciou. Ani nemuseli. Ak policajti čítajú niektoré denníky, škoda im chodiť do roboty. Výsledky vyšetrovania majú ako na táčke. Miliónová odmena ešte nebola vyplatená. Noviny a internet zmapovali a uverejnili životopisy, rodinné a priateľské vzťahy, dôverné rozhovory možných zločincov do najmenších detailov. O tom, že istý slovenský vedec prispel svojím objavom k liečbe rakoviny, v médiách ani zmienka. Nemá chudák tie správne názory a nikoho nezavraždil. Chva-

lahbu, zahraničných odborníkov zaujíma výsledok jeho bádania, a nie jeho konzervativizmus. Možno raz zozahranicia dovezieme lieky, na výrobu ktorých prispel aj on. Dove-

Rečou študovaných novinárov a politikov. Maturita z matematiky by mala byť tiež povinná. Doložitelná originálom maturitného vysvedčenia. Nie „kópiou“, ako sa to nosí

vanie o „vtáka roka“. Netrvalo dlho a organizátori zistili, že Rusi zásadne ovplyvnili hlasovanie. Štatistika došlých hlasov z celého sveta ukázala, že z Ruska došlo viac hlasov

a možno aj budúcich ministrov. Ako sa dostávajú do médií, je záhada hodná Sherlocka Holmesa. Žeby po každom výsluchu nasledovala tlačová beseda? Cui bono? Pri procesoch s bosorkami pred pár storočiami sa opakovala otázka – kto ešte a čo ešte? V päťdesiatych rokoch to mali obvinení pri politických procesoch jednoduché. Záznamy z výsluchov boli pripravené dopredu, stačilo podpísať a neskôr pri súdnom pojednávaní potvrdiť. Jánošík pri výsluchoch zatľkal. A tu toľká zhovorčivosť zrazu. Publicita ako pri celebritách zábavného priemyslu. Už aby bolo po voľbách a všetko sa vrátilo do normálu. A podstatou správ opäť boli posteľné škandáliky prsnatých celebritiek.

Milan ČASNOCHA MIKŠ

Už aby bolo po voľbách a život sa vrátil do normálu

zиеme, ak budú peniaze. Kešeňa je prázdna...

V Taliansku spočítali, že na zdravotne hendikepovaného človeka prispieva ich štát pol eura denne. Rečou prostého slovenského ľudu zdravotne znevýhodneného občana. Na imigranta dvadsať eur. Rečou prostého slovenského ľudu prischelca. Koľko môže štát prispievať na zdravotne hendikepovaného imigranta?

v najvyšších politických kruhoch. Usvedčení vrahovia sa stávajú v tomto predvolebnom období nejakí zhovorčiví. Je len otázka času, kedy sa objavia na scéne ruská stopa. Novičok. Lebo Putin. Vyšetrovací tím novinárov odmenených čestnou medailou NAKA za zásluhy o informácie a dezinformácie to zvládne. Aj keď nie sme na Novom Zélande. Tamojší ornitológovia vypisali hlaso-

ako z Luxemburgu. Počet slovenských hlasov sa nedostal do prvej stovky krajín. Ani slovenský vták do prvej desiatky vtákov roka. Slovenská stopa tam teda nebola. Hoci...

Ťažko tipovať, koľko žiakov základných škôl pozná meno niektorého nášho ministra. Tobôž náplň jeho práce. Spozna mreži znejú konšpiračné obvinenia na prakticky všetkých niekdajších, terajších

SÚŤAŽ

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky, Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky, Štátny pedagogický ústav, Vydavateľstvo SPN – Mladé letá, Matica slovenská, Vydavateľstvo Matica slovenskej, Spolok slovenských spisovateľov, Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied a Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí

vyhlasujú 28. ročník celo-slovenskej literárnej súťaže s medzinárodnou účasťou

PREČO MÁM RÁD SLOVENČINU, PREČO MÁM RÁD SLOVENSKO

Cieľom súťaže je rozvíjať systematicky a hlbší záujem žiakov o slovenčinu, jej lubozvučnosť a výrazovú bohatosť, o významné udalosti zo života Slovákov, o významných dejateľov slovenského národa, o kultúrne tradície a súčasné dianie formou slohových prác, pokusov o umelecké vyjadrenie myšlienok v podobe prozaických žánrov a básní.

Tento ročník sa bude niesť v znamení 100. výročia vzniku Slovenského národného divadla v Bratislave a 20. výročia vyhlásenia Medzinárodného dňa materského jazyka. V roku 2020 si pripomenieme výročia významných slovenských osobností: 200. výročie narodenia Andreja Šládkoviča, 160. výročie narodenia Martina Kukučína, 150. výročie narodenia Štefana Baniča (vynálezcu padáka), 140. výročie narodenia Milana Rastislava Štefánika, 120. výročie narodenia Zuzky Zgurišky, 110. výročie narodenia Jána Kostru, 85. výročie narodenia Albína Brunovského, 150. výročie úmrtia Jána Palárika, 80. výročie úmrtia Jozefa Gregora Tajovského, 60. výročie úmrtia Jozefa Čigera-Hronského a 70. výročie úmrtia Vladimíra Hurbana Vladimírova, významnej osobnosti literárneho a kultúrneho života Slovákov vo Vojvodine.

Súťažné práce sa budú posudzovať v štyroch kategóriách:

v 1. kategórii práce žiakov 1. stupňa základných škôl,

v 2. kategórii práce žiakov 2. stupňa základných škôl a žiakov 1. až 4. ročníka osemročných gymnázií,

v 3. kategórii práce žiakov stredných škôl,

v 4. kategórii práce žiakov zo zahraničia.

Posudzované budú len originálne práce autorského charakteru.

Všetky práce obsahujúce prvky plagiatstva budú zo súťaže vylúčené.

Vybrané súťažné práce do celoslovenského kola treba zaslať do 15. januára 2020 (Slováci žijúci v zahraničí do 15. februára 2020) v štyroch exemplároch na adresu: Štátny pedagogický ústav, Pluhová 8, 830 00 Bratislava, heslo PREČO MÁM RÁD SLOVENČINU, PREČO MÁM RÁD SLOVENSKO (Slováci žijúci v zahraničí na adresu: Matica slovenská, Krajanské múzeum Matica slovenskej, P. Mudroňa 1, 036 52 Martin, Slovenská republika alebo na mejlovú adresu domhronského@matica.sk).

Zaujímavosťou o súťaži môžu získať ďalšie informácie o súťaži v Štátnom pedagogickom ústave (spu@statpedu.sk, tel. číslo: 02/49 27 61 22).

Za vyhlasovateľov súťaže prof. PhDr. Ľudovít Hajduk, PhD., riaditeľ Štátneho pedagogického ústavu.

Kulturologička PhDr. Klára KOMOROVÁ, PhD., si pripomína okrúhle životné výročie

Očarila ju história a matičná bibliografia

Pavol PARENIČKA – Foto: archív K. K.

Matica slovenská od vydania zákona v roku 1954 fungovala ako národná knižnica a knihovný ústav. V tejto úlohe rozvíjala aj všestrannú bibliografickú činnosť, ktorá sa vzhľadom na mnohé okolnosti začala postupne špecializovať a systematicky zameriavať i na historické knižné fondy. Aj preto v rámci Bibliografického ústavu Matica slovenskej v Martine sa vyprofilovalo jedinečné stredisko, ktoré sa začalo systematicky budovať od polovice sedemdesiatych rokov 20. storočia, pričom sa zaradilo k najuznávanejším vo svojom odbore ako špičkové výskumné, vedecké, dokumentačné, metodické i prezentačné pracovisko v oblasti retrospektívnej bibliografie a dejín knižnej kultúry v slovenských, československých aj medzinárodných stredo európskych reláciách.

Pracovníci tejto časti matičných knižnično-vedeckých a bibliografických činností sa brilantne vyznali vo všeobecných i v kultúrnych národných aj európskych a svetových dejinách, osobitne v dejinách knižnej kultúry, rovnako znamenite sa dokázali orientovať v bibliografii a knihovede, najmä v otázke skúmania, pasportizácie a spracovania tzv. starých tlačí, resp. ich katalogizovania, čo si vyžadovalo v našich podmienkach aj perfektnú znalosť maďarského, nemeckého a latinského, čiastočne aj gréckeho jazyka, ale tiež ovládanie základov historickej gramatiky, paleografie a ďalších pomocných historických vied.

EXCELENTNÁ VÝBAVA

Všetky tieto mnohé mimoriadne náročné vedecké, bibliografické a jazykové požiadavky excelentne splňa aj pani PhDr. Klára Komorová, PhD., ktorá sa včlenila medzi popredné súveké znalkyne knižnej kultúry, bibliografky a historičky na Slovensku. V súvislosti s významným životným jubileom si pripomeňme najdôležitejšie životné míľniky, a predovšetkým pracovné aktivity i výstupy tejto výnimočnej osobnosti.

Narodila sa 21. októbra 1949 v Leviciach v rodine ekonomického úradníka Jána Váňu a jeho manželky učiteľky Margity Váňovej, rod. Martonovej. V rodinnom prostredí Váňovcov na juhu Slovenska bolo samozrejmosťou, že sa hovorilo po slovensky, nemecky a maďarsky, čo sa neskôr ukázalo byť veľkou výhodou na štúdiách i neskôr v jej profesijnej orientácii. V rokoch 1955 – 1963 navštevovala základnú školu a v rokoch 1963 – 1968 absolvovala Strednú všeobecnovzdelávaciu školu v rodných Leviciach. Po okupácii Československa vojskami Varšavskej zmluvy od jesene 1968 študovala filológiu (nemecký a latinský jazyk) na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Počas univerzitných štúdií zostala na fakulte pod podmienkou, pretože jej matka Margita Váňová neprešla normalizačnými previerkami po verejnom odsúdení okupácie a z politických dôvodov ju pozbavili učiteľského miesta. V roku 1975 Klára Komorová takto s problémami doštudovala a získala titul promovanej filológ (ekvivalent Mgr.). Podobné štúdium

PhDr. Klára KOMOROVÁ, PhD., má do životopisu zapísanú Maticu slovenskú dlhodo.

prekladateľstva a tlmočnictva, nemecký a anglický jazyk absolvovala aj jej sestra PhDr. Eva Váňová, vyd. Schloterová, ktorá pracovala ako prekladateľka.

PRÁCA V MATICI

Po promóciách prišla Klára Komorová, rod. Váňová, v roku 1975 pracovať do Matica slovenskej v Martine, kde pôsobila v jej Bibliografickom ústave (neskôr do roka 2000 Národný bibliografický ústav Slovenskej národnej knižnice v Matici slovenskej). Významnou mierou sa podieľala na budovaní monumentálneho Generálneho katalógu tlačí 16. storočia zachovaných na území Slovenska, ktorý vyšiel aj knižne v Matici slovenskej, pričom prvý zväzok obsahoval historické knižničné fondy v Slovenskej národnej knižnici (1993), druhý knižné tlače v piaristických knižniciach na Slovensku (1997) a tretí v trnavských knižniciach (1998). Generálne katalógy boli preložené do francúzštiny a nemčiny. Množstvo štúdií a vedeckých článkov Klára Komorová publikovala v matičných zborníkoch (Bibliografický zborník, Kniha) a v Historickom časopise, na matičnej pôde organizovala i viaceré vedecké konferencie a výskumné projekty na národnej i medzinárodnej úrovni, s českými, maďarskými,

nemeckými a poľskými partnerskými organizáciami Slovenskej národnej knižnice.

KNIŽNÉ KLENOTY

Po odčlenení Slovenskej národnej knižnice od Matica slovenskej v rokoch 2000 – 2012 pracovala Klára Komorová ako vedúca Oddelenia výskumu knižnej kultúry. V tejto oblasti k jej najvýznamnejším počínom patrila účasť na putovnom medzinárodnom výstavnom projekte Modrá krv, tlačiarenská čerň s podtitulom Šľachtické knižnice v rokoch 1500 – 1700 (pre ktorú pripravila a v roku 2005 vydala katalóg vo forme monografie, 192 str.). Táto unikátna výstava bola v rokoch 2005 – 2007 úspešne prezentovaná v Záhrebe, Bratislave, Martine, Budapešti a na hrade Forchtenstein v rakúskom Burgenlande. Na ďalšej reprezentatívnej slovensko-anglickej publikácii Klenoty knižnej kultúry a archívneho dokumentárneho dedičstva v zbierkach Slovenskej národnej knižnice v Martine (2010) spolupracovala s Ľubomirom Jankovičom. Za kvalifikačné práce v oblasti dejín knižnej kultúry v roku 2003 získala vedeckú hodnosť PhD. na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave a v roku 2009 akademický titul PhDr. na Fakulte humanitných vied Žilinskej univerzity v Žiline. Klára Komorová je autorkou monografií Knižnica

významného poľského šľachtica a bibliofila 16. storočia Melchiora Krupeka (2002) a Knižnica Zachariáša Mošovského (2009), zostavila rozsiahly zborník Európske cesty románskych kníh v 16. – 18. storočí (2011).

PEDAGOGICKÁ ČINNOSŤ

Klára Komorová vykonáva bohatú pedagogickú činnosť. Prednášala latinčinu pre medikov na Jesseniovej Lekárskej fakulte Univerzity Komenského v Martine, latinčinu a maďarčinu pre knihovníkov na Katedre mediamatiky a dokumentácie kultúrneho dedičstva Fakulty humanitných vied Žilinskej univerzity v Žiline, kde sa venuje aj vyučovaniu predmetu Dejiny knižnej kultúry, je vedúcou viacerých bakalárskych a magisterských prác. Profesionne sa už od roka 1975 angažuje v Spolku slovenských knihovníkov, od roka 2003 je aj aktívna členka Slovenskej historickej spoločnosti pri SAV.

Vo sfére súkromného života Klára Komorová vychovala dvoch synov. Starší Mgr. Viliam, PhD. (nar. 1970), je dlhoročný odborný a vedecký pracovník Matica slovenskej v Martine, v súčasnosti aj jej tajomník, člen predsedníctva a výboru. Mladší Ladislav (nar. 1972) sa venuje rodinnej obchodníckej firme Potraviny Komora, ktorá bola založená v roku 1925, počas komunistického totalitného násilného zozátnenia, po Novembri '89 reštituovaná a vrátená pôvodným vlastníkom – rodine Komorovcov. Najväčšiu radosť oslávenkyni nepochybne spôsobujú aj dve vnučky a dvaja vnuci v školskom veku.

PhDr. Klára Komorová, PhD., sa jedinečným spôsobom a osobitým vedeckým vkladom zapísala do oblasti dejín knižnej kultúry a národnej bibliografie v Matici slovenskej i v Slovenskej národnej knižnici. Na tejto profesijnej ceste, neraz naozaj trnistej, ale aj v osobnom živote preukázala často odvážnosť, občiansku statočnosť a principiálny postoj, čo z nej popri odbornom a i pedagogickom profile robí komplexnú osobnosť, ktorých je v súčasnosti tak žalostne málo.

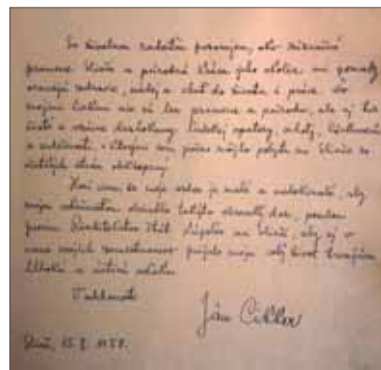
Im margine jubileum: veľa šťastia, veľa zdravia, veľa lásky našej jubilanke!

Onedlho uplynú tri desaťročia od úmrtia skvelého skladateľa Jána CIKKERA

Lásku k vlasti mal na prvom mieste

Text a foto: Milan ČASNOCHA MIKŠ

ČRŤA

Zápis J. CIKKERA v knihe kúpeľov Sliač

Bliži sa tridsiate výročie úmrtia nášho významného hudobného skladateľa a pedagóga, predstaviteľa slovenskej hudobnej moderny Jána CIKKERA. Narodil sa v Banskej Bystrici, kde skončil gymnázium. Za ďalším štúdiom hudby odišiel do Prahy a Viedne. Po návrate na Slovensko pôsobil v Štátnom konzervatóriu, ako dramaturg v opere SND a profesor VŠMU.

Bol jeden z popredných predstaviteľov slovenskej hudobnej moderny. Významne zasiahol do vývoja hudobnej drámy 20. stor., v opernej tvorbe sa zaoberal najmä skrytými stránkami ľudského života a psychiky. Cikkerovu tvorbu predstavujú najmä opery, symfonické diela, komorná a vokálna tvorba. Za jeho tvorbu mu v roku 1979 bola udelená Cena UNESCO za hudbu a Rad Ľudovíta Štúra I. triedy. Navždy sme sa s ním rozlúčili 21. decembra 1989. Jeho životo-

pis, výpočet jeho diel a ocenení však nič nehovorí o tom, aký to bol vynikajúci človek. Lásku k vlasti mala u neho na prvom mieste, o dobre a čistote srdca svedčí jeho vlastnoručný zápis v Pamätnej knihe kúpeľov Sliač. Stojí zato si ho prečítať.

„So živelnou radosťou pozorujem, ako záračné pramene Sliača a prírodná kráska jeho okolia mi pomaly vracajú zdravie, nádej a chuť do života i práce. Bo mojimi liekmi nie sú len pramene a príroda, ale aj tie čisté

a vzácne drahokamy ľudskej opaterky, ochoty, láskavosti a srdečnosti, ktorými som počas môjho pobytu na Sliači zo všetkých strán obklopený. Hoci viem, že moje srdce je malé a nedokonalé, aby svojou vďačnosťou obsiahlo takýto obrovský dar, predsa prosím Riaditeľstvo štát. kúpeľov na Sliači, aby aj v mene svojich zamestnancov prijalo moju celý život trvajúcu hlbokú a úctívnu vďaku.

V oddanosti Ján Cikker
Sliač 15. 2. 1958.“

Matičiari v Levoči po štrnásty raz pripravili Deň Ludovíta Štúra Prešporskí Slováci budúci Levočané...

Text a foto: Ludmila HREHORČÁKOVÁ

Pri Štúrovom pomníku sa zišli početní účastníci spomienkového podujatia. Tradične zaznela štátna hymna v podaní speváckeho súboru luventus paedagogica z pedagogickej školy pod taktovkou Igora Gregu. Na pôde mesta privítal účastníkov primátor Ing. Miroslav Vilkovský, ktorý zdôraznil myšlienku, že Levoča sa hrdí prívlastkom štúrovského mesta, ktoré prichýlilo v marci 1844 státočných stúrencov Ludovíta Štúra. Títo mladí ľudia protestným odchodom z bratislavského lýcea podporili svojho učiteľa v jeho národných snahách uprostred bezohľadnej maďarizácie tých čias.

Práve počas týchto dramatických dní sa zrodil prvý protest-song Prešporskí Slováci budúci

Mesto Levoča a jej predstavitelia si hlboko vážia štúrovskú tradíciu a každý rok ju prehlbujú Dňom Ludovíta Štúra, ktorý tu zorganizovali už po štrnásty raz.

Pod hradom Čičva v Sedliskách sa spájajú generácie Úctu vyjadrili spevom a tancom

Text a foto: Miroslav GEŠPER

Život pod hradom Čičva je ďalší z projektov, ktorý sa v tomto regióne spája s činnosťou Matice slovenskej. Hlavným motívom programu bolo predstaviť históriu tohto hradu a život v jeho okolí pretavený v starých zvykoch a remeslách.

Október je mesiacom Úcty k starším. Samospráva obce, vedenie ZŠ s MŠ a Komunitné združenie Sedliská pripravuje každoročne podujatie venované tamajším seniorom.

Tento rok oprášili dedičstvo ľudových tradícií a spojili najmladšiu s najstaršou generáciou do galaprogramu pod názvom Život pod hradom Čičva, ktorý sa uskutočnil 20. októbra 2019 v kultúrnom

dome v Sedliskách. V príhovore na úvod starosta obce Matej Sabol ocenil prácu seniorov pre obec a vyzdvihol ich nezastupiteľnú pomoc pri výchove mladšej generácie.

Hlavným motívom programu bolo predstaviť históriu tohto hradu a život v jeho okolí pretavený v starých zvykoch a remeslách, ako sú košíkárstvo, korytárstvo, pekárstvo, krajčírstvo, hrnčiarstvo, tkanie kobercov a plátna, čipkárstvo,

obuvníctvo... Téma remesiel sa niesla celým programom, doplnená o zaujímavý text a ľudové piesne účinkujúcich školákov v dobových kostýmoch z detského folklórného súboru pri ZŠ s MŠ v Sedliskách, to bolo o to zaujímavejšie. Členovia FSk Verbina zo Sedlisk svojim spevom a hovoreným slovom taktiež prispeli k príjemnému popoludniu. Na javisku sa vystriedalo okolo sedemdesiat účinkujúcich.

Levočané, príbeh slovenskej štátnej hymny. Janko Matúška ju zložil na motívy ľudovej pesničky Kopala studničku. O tomto interesantnom štátotvornom príbehu hovorili riaditeľ Domu MS zo Spišskej Novej Vsi Rastislav Zacher, Ludmila Hrehorčáková a poslankyňa MZ Anna Kravecová s apelom na učiteľov a mládež, aby si uvedomovali historické deje, hľadali a nachádzali ich prešah k súčasnosti. To pripomenul aj hosť z Ministerstva školstva SR Ján Krišanda, podpredsa rady športu, na príklade športovcov, ktorí svojimi výkonomi pestujú aktívne vlasťenectvo doma i vo svete a motivujú mládež aj našu spoločnosť. V programe vystúpili malí folkloristi zo ZŠ Štefana Kluberta a žiaci zo ZŠ Francisciho s fragmentmi zo života Ludovíta Štúra. Za zvukov hymnickej piesni prichádzali k pomníku predstavitelia mesta, poslanci MZ, zástupcovia SNS, spišských a podtatranských Matíc a položením kytíc vzdali úctu nášmu najväčšiemu Slovákov. maticiou hymnou Kto za pravdu horí.

A niektoré staré mamky pri ľudovom tanci zvrátili sedem, – desaťroční potomkovia... Plná sála kultúrneho domu dokazovala, že o podujatie mali miestni občania mimoriadny záujem a v spoločnej piesni Živiteľ ľudí... si popriali zdravie a pokoj. V závere akcie dobre padlo malé

MATICNÉ DEPEŠE

Breznianska storočnica

MO MS v Brezne si 22. novembra pripomenie sto rokov od vzniku. Pri tejto príležitosti pozývajú breznianski matičiari do mestského domu kultúry na program, v ktorom sa od 16. hodiny predstavia Spevácky zbor mesta Brezna, spevokol Svomost', mužská spevácka skupina Kmhári, Základná škola s materskou školou K. Rapoša v Brezne, Divadelný súbor Jána Chalupku, ako aj Detský dychový orchester pri ZUŠ v Brezne.

Do Siene slávy

Do pomyselných Siene slávy mesta Martin pribudlo nedávno trinásť osobností a jeden kolektív. Súčasťou odovzdávania verejných uznaní a ocenení mesta Martin bolo aj udelenie dvoch čestných občianstiev in memoriam pre hudobného skladateľa Svetozára Stračinu a ekológa Alexandra Velíša. Cenou dobrovoľníka bol ocenený kolektív Domu charity sv. Kríštofa.

Timravín chodník

D MS v Lučenci, MO MS v Lučenci, mesto Lučenec, Gymnázium BST Lučenec, Novohradské osvetové stredisko Lučenec, obce Polichno a Ábelová a ďalší usporiadatelia pripravili pre študentov, turistov, maticiarov a milovníkov prírody turisticko-literárnu akciu Timravín chodník 2019. Podujatie sa uskutočnilo pri príležitosti sto päťdesiateho druhého výročia narodenia spisovateľky Boženy Slancikovej-Timravy.

Poetická jeseň 2019

V Turčianskej knižnici v Martine sa v minulých dňoch uskutočnil šestnásťročný medzinárodný literárny festival Martinská poetická jeseň 2019. Autori a literárne kluby zo Slovenska, z Čiech a z Poľska tu pred verejnou prezentovali svoju tvorbu. V programe podujatia bola aj návšteva obce Čremošné, známej z bojov povstalcov v SNP, kde účastníkov privítala starostka Zuzana Chorváthová. Prednášku k stému výročiu oživotvorenia MS predniesol podpredsa Spolku slovenských spisovateľov Peter Mišák. Ako informovala dlhoročná organizátorka festivalu Taťana Sivová z Turčianskej knižnice, na úspechu podujatia majú podiel aj Matica slovenská v Martine a Fond na podporu umenia.

Sobieski a Kara Mustafa

Osmanské ťaženie do strednej Európy na konci 17. storočia približuje výstava, ktorú inštalovali v D MS v Liptovskom Mikuláši. Ako informoval podpredsa MS Marek Nemeč, na výstave okrem množstva obrazov a informačných panelov mohli návštevníci vidieť aj sochy v životných veľkostiach, medzi inými aj poľského kráľa Jána III. Sobieskeho a veľkovezíra Kara Mustafu.

Konferencia rusistov

Na tohtoročnej Bibliotéke sa 8. 11. uskutočnila z iniciatívy veľvyslanectva RF na Slovensku a za podpory ruskej agentúry Rospečat', Ruského centra vedy a kultúry, Moskovskej štátnej univerzity M. Lomonosova, Prekladateľského inštitútu (Rusko), Asociácie rusistov Slovenska štvrtá vedecká a praktická konferencia rusistov venovaná metodologickým a literárnym aspektom štúdia ruského jazyka. Na Slovensku sa ruský jazyk študuje na vyše tisíc školách, šiestich národných univerzitách, ako aj v deviatich rusko-slovenských dvojazyčných sekciách na gymnáziách.

Pripravuje Emil SEMANCO

Pätnásť ročník maticného festivalu Dobšinského Košice Súťažili recitátori zo štyridsiaticich škôl

Text a foto: Jozef BEŇADOVSKÝ

V Základnej škole Postupimská 37 na sídlisku Dargovských hrdinov v Košiciach sa v minulých dňoch uskutočnil už XV. ročník krajského maticného festivalu v prednese slovenskej rozprávky Dobšinského Košice. Zúčastnilo sa na ňom vyše štyridsať škôl, ktoré do Košíc vyslali osemdesiat účinkujúcich. Hlavnými organizátormi festivalu boli Matica slovenská, zastúpená MO MS v Košiciach-Myslave, mesto Košice, Mestský úrad MČ Košice, Dargovských hrdinov, odbor školstva OÚ v Košiciach a domáca škola ZŠ Postupimská.

Na festival prišli súťažiaci po náročných výberových kolách od Sobraniec cez Michalovce, z desiatky košických škôl až po Spišskú Novú Ves, takže jednotlivé základné školy reprezentovali popravde tí najlepší. Konštatovala to aj odborná porota, ktorá pri rozhodovaní o víťazoch nemala ľahkú úlohu a aj preto vo všetkých troch kategóriách odporúčala na jednotlivé symbolické stupne pre víťazov viacerých laureátov. Spomenieme aspoň najlepších v zlatom pásme. Ostatní ocenení sa nájdu na webovej stránke Matice slovenskej pod Košickým krajom.

V prvej kategórii Richard Godina zo ZŠ Staničná 13, Košice

Na XV. ročník recitačného festivalu Dobšinského Košice prišlo v tomto roku štyridsať súťažiacich. Na snímke ocenení účinkujúci s porotou a organizátormi.

a Dianka Novotná z CŠ Povýšenia svätého križa, Smižany; v druhej kategórii Martina Klobošičová zo ZŠ Juhoslovenská, Košice, a Dávid Angelovič zo ZŠ L. Fullu, Maurerova, Košice; a v tretej kategórii Nina Pavlíková zo ZŠ Komenského, Spišské Vluchy, Eva Holomaňová zo ZŠ Kežmarská, Košice, a Lívia Spišáková zo ZŠ Postupimská 37, Košice.

Ceny pre víťazov zabezpečili starosta Mestského úradu MČ Košice, Dargovských hrdinov, Mgr. Jozef Andrejčák, exminister školstva SR a poslanec NR SR doc. PhDr. Dušan Čaplovič, DrSc., primátor mesta Košice Ing. Jaroslav Polaček, generálny riaditeľ firmy Lynx, s. r. o., Košice Ing. Zoltán Kollár, riaditeľka ZŠ Postupimská Mgr. Jana Polačková a zakladateľ festivalu a jeho hlavný organizátor František Mrva.

Na záver treba s poďakovaním pripomenúť skutočnosť, že organizovanie takého veľkého podujatia, akým Dobšinského Košice sú, by sa nedalo uskutočniť bez materiálnej a logistickej pomoci riaditeľky ZŠ Postupimská 37 v Košiciach Mgr. Jany Polačkovej a jej pedagogického kolektívu.

OČAMI MATIČIARA

Na podnet Rolanda Hanusa, ktorý je členom Matice slovenskej od jej obnovenia v roku 1990, oživil v Žarnovici v roku 2014 tradíciu matičných večerov. Ten tohtoročný bol v poradí už šiesty. Uskutočnil sa v nedeľu 22. októbra v tamojšom Kultúrnom dome.

Žarnovické pasovanie

Žarnovickí matičiari na podujatí privítali predsedu MS Mariána Gešpera, poslanca Zastupiteľstva BBSK a primátora mesta Žarnovica Kamila Danka, predsedu KR MS Banskobystrického samosprávneho kraja Jána Brloša, zástupkyňu primátora mesta Žarnovica Ing. Alenu Kazimírovú, predsedu Mestského mládežníckeho parlamentu Radima Vojtka, predsedu Rady DC seniorov Žarnov Jána Hajnoviča, podpredsedníčku ZO SZPB v Žarnovici Ing. Máriu Števkovú (všetci členovia MS), nových členov MS i sympoziantov. Predsedníčka MO Anna Benčatová v príchovore pripomenula tohtoročné významné výročia a jubileá, medzi ktorými vyzdvihla aj oživotvorenie Matice slovenskej v Žarnovici, o čo sa najviac zaslúžila miestna inteligentia v roku 1920. Príchovor ukončila slovami: „Budme hrdí na našu MS a budme jej dôstojními pokračovateľmi, aby mohlo na našom Slovensku naďalej znieť: Ešte naša slovenská reč žije, dokiaľ naše verné srdce za náš národ bije, žije, žije duch slovenský, bude žiť naveky...“

Ďalším bodom programu bolo odovzdanie preukazov MS novým členom a uctie matičných jubilantov. V kultúrnom programe vystúpil FS Sitňan z Banskej Štiavnice, ktorý pripravil preväpnie aj pre matičného predsedu Mariána Gešpera, ktorého dávnou ceremoniou pasovali do stavu banického. Po odovzdaní ocenení sa k prítomným prihovoriť aj M. Gešper, ktorý o. i. uviedol, že na Slovensku pôsobí päťsto miestnych odborov MS, a zdôraznil niektoré dôležité fakty a súvislosti so založením Matice slovenskej i so storočnicou jej oživotvorenia. Primátor mesta K. Danko poďakoval, že sa vôbec necíti ako hosť, ale ako jeden z členov veľkého kolektívu MS.

Jozef PIECKA,
tajomník MO MS

Medzinárodný deň školských knižníc s Maticou slovenskou

Tajovský pre malých i veľkých čitateľov

Mgr. Sláva JURKOVÁ, riaditeľka D MS v Prešove – Foto: Marko GAJDOŠ

Už tradične sa posledný októbový pondelok konajú na viacerých školách na Slovensku prednášky pri príležitosti Medzinárodného dňa školských knižníc. Prešovská pobočka Matice slovenskej ani v tomto roku nechýbala pri organizačnom zabezpečení dňa významného pre malých, ale aj veľkých čitateľov. Tentoraz sa medzinárodný deň všetkých knižníc, vybudovaných v priestoroch škôl, spojil s výnimočnou témou – so 145. výročím narodenia spisovateľa Jozefa Gregora Tajovského, ktorého z literárnohistorického hľadiska možno zaradiť do obdobia slovenského literárneho realizmu.

So Základnou školou na Májovom námestí v Prešove, s ktorou Matica slovenská podpísala Memorandum o vzájomnej spolupráci, sa nám už niekoľko rokov darí aktívne spolupracovať a realizovať viacero zmysluplných aktivít. Ich cieľom je vzbudzovať a udržiavať národné povedomie detí a mládeže prostredníctvom prednáškových cyklov alebo tvorivých aktivít. Aj tentoraz sa pri príležitosti dňa školských knižníc naša spolupráca predstavila do zmysluplného podujatia.

Žiaci školy sa stali súčasťou podujatia najmä vďaka svojim aktívnym pedagógom, ktorí spojili oslavu tohto dňa s podnetmi zo slovenského folklóru, a tak sa bolo na čo pozerat. Žiaci aj učiteľky základnej školy boli oblečení v slovenských krojoch alebo svoj odev doplnili folklórnymi prvkami, aby symbolicky prezentovali tvorivý odkaz prozajka a dramatika Jozefa Gregora Tajovského.

Dom Matice slovenskej v Prešove doplnil program pre žiakov prednáškou, ktorú viedla dlhoročná matičiarka, členka dozorného výboru MS i predsedníčka Oblast-

V prešovskej ZŠ na Májovom námestí Medzinárodný deň školských knižníc spojili tiež so spomienkou na 145. výročie narodenia Jozefa Gregora Tajovského.

nej rady MS a Miestneho odboru MS v Ličartovciach, ako aj „duša slovenskosti“ Mária Murdziková. Pripravila si prednášku na tému J. G. Tajovský v Prešove s mnohými zaujímavosťami, ktoré sa v bežnom učive žiakov nenachádzajú, a svojou prezentáciou obohatila ich vedomosti. Žiaci nás potešili nielen tým, že prednášku pozorne vnímali, ale aj tým, že si pripravili prednes úryvku z poviedky o mamke Pôstkovej od J. G. Tajovského.

Realizovanú aktivitu učiteľov základnej školy na Májovom námestí považujeme za nevšednú a chvályhodnú a naše poďakovanie patrí predovšetkým pani učiteľkám Mgr. J. Palšovej a Mgr. S. Kasenčákovvej aj za sprostredkovanie besedy a prípravu podkladov k výročiu narodenia J. G. Tajovského. Knižnica sa totiž po tieto dni premenila na malú „obrazáreň“, doplnenú množstvom informácií o J. G. Tajovskom na nástenkách.

Matičari z najvýchodnejších častí republiky na výlete v pohorí Vihorlat Štvrtý výstup na Sninský kameň

Text a foto: Lukáš KAŠČÁK, vedúci OP MS Stropkov

Nádherné snečné počasie uplynulých dní tohtoročnej jesene priam lákalo na rôzne aktivity a výlete v prírode. Aj matičari z najvýchodnejšieho kúta Slovenska sa rozhodli, že nebudú sedieť doma za pecou, ale pôjdu si vychutnať prírodné krásy našej domoviny. V nedeľu 20. októbra preto OMM Klenová v spolupráci s OP MS Vranov nad Topľou zorganizovali štvrtý ročník výstupu na jeden z najvyšších vrcholov Vihorlatských hôr – Sninský kameň.

V ranných hodinách sa matičari z Hencoviec, Klenovej, zo Závadky, z Porúbky, Vranova a zo Stropkova zišli na parkovisku v Zemplínskych Hámroch, kde vedúci OP MS Vranov nad Topľou Miroslav Gešper a predsedníčka OMM Klenová Andrea Triščáková všetkým privítali a povedali zopár inštruktážnych slov k podujatiu. Po niekoľkých dokumentačných fotografiách sa všetci vydali na samotný výstup. Padajúce lístie sa miešalo so snečným svetlom prenikajúcim cez korunu stromov a dotváralo nádhernú jesennú scenériu umocnenú krásnym výhľadom na polovicu východného Slovenska a Zakarpatskej Ukrajiny zo zvláštne tvarovaného andezitového útvaru na vrchole. Po

Účastníci výletu na Sninskom kameni

zostupe naspäť do sedla Tri tably sa účastníci podujatia zabavili pri opekaní klobás a speve slovenských piesní, čo pútalo pozornosť mnohých turistov z celého Slovenska aj zo zahraničia, ktorí tiež využili nádherné počasie a vyrazili do prírody. Príchod na parkovisko prebehol v pokojnej atmosfére, keďže účastníkov náročná túra stála pomerne vďaka sil. Obdiv si zaslúži najmä členka MO MS Hencovce Anna Bačová, ktorá v ten deň na podujatí oslávila sedemdesiat rokov. Celodenné podujatie upevnilo spojenie matičiarov s krásnou slovenskou prírodou a domov odchádzali síce unavení, ale zato veľmi spokojní a naplnení mnohými dojmami.

AKO SI PREDPLATIŤ SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

objednávajte telefonicky:
043 / 3812 838
0918 / 904 925
emailom: snnredakcia@matica.sk
cez formulár:
www.snn.sk/index.php/predplatne
poštou: Slovenské národné noviny
P. Mudroňa 1, 036 01 Martin

Ročné predplatné:
28,- €
Polročné Predplatné:
14,- €
Štvrťročné predplatné:
7,- €

Platba predplatného na účet: IBAN: SK28 7500 0000 0040 0786 8337
Variabilný symbol: 821020 - Do poznámky uveďte meno a priezvisko odberateľa.

vydavatel.sk
SLOVAKIA ONLINE
.tasr.

PRIPOMÍNAME SI

23. novembra
– dvestodevädťdesiat rokov od smrti slávneho európskeho medailéra Daniela Waraua (1674 – 1729), ktorého ako mladíka zo Švédska priťahla do Kremnice povest' mincovne a tu sa stal svetoznámy

– stopäť rokov od narodenia básnika Janka Silana, vlastným menom Ján Ďurka (1914 – 1984), ktorý sa už v mladosti stal vrcholným predstaviteľom katolíckej moderny; osemväzkové súborné dielo a memoáre Dom opustenosti mu vyšli až po smrti

– pred päťdesiatimi piatimi rokmi potvrdil pápež Pavol VI. Sedembolestnú Pannu Máriu za patrónku Slovenska a povýšil jej pútnický chrám v Šaštíne na baziliku (1964)

24. novembra
– stodesať rokov od narodenia Cypriána Majerníka (1909 – 1945), jedného z najväčších majstrov nášho výtvarného umenia; od detstva trpel sklerózou multiplex a tridsaťpäťročný umrel

25. novembra
– pred tridsiatimi rokmi hnutie VPN predložilo komunističkej moci politické požiadavky: zrušenie vedúcej úlohy KSC, sloboda tlače, spoločania a zhromažďovania, demokratická spoločnosť a dôsledná federalizácia

26. novembra
– sedemdesiatpäť rokov, čo zjazd podkarpatských národných výborov na Červenu armádu obsadenom území prijal manifest, ktorý v rozpore so záujmami obyvateľstva požadoval spojiť Podkarpatskú Rus s Ukrajinou (a teda so Sovietskym zväzom) a odtrhnúť ju od ČSR (1944)

27. november
– v roku 1989 sa v ČSR po päťdesiatjedem rokoch konal dvojhodinový generálny štrajk; 30. výročie

28. novembra
– sto deväťdesiate piate výročie narodenia štúrovského publicistu Mikuláša Dohnányho (1824 – 1852), ktorý napriek krátkemu životu stihol napísať dejiny slovenského povstania

– sedemdesiatpäť rokov od smrti skvelého slovenského stíhača v službách RAF Otta Smika (1922 – 1944); padol v Holandsku, jeho život majstrovsky opisal D. Machala v knihe Zlomený sen

– pred dvadsiatimi rokmi zomrel jeden z najvýznamnejších slovenských dramatikov Peter Karvaš (1920 – 1999), teatrolog, prozajka a esejista

29. novembra
– stosedemdesiat rokov od narodenia narodovca, právnik, poslanca uhorského snemu za mikulášsky okres Jána Ružiaka (1849 – 1921, signatára Martinskej deklarácie

– pred sto dvadsiatimi piatimi rokmi sa narodil grafik Jaroslav Vodrážka (1894 – 1984), ktorého z Prahy do Martina pozval Štefan Krčmery a talentovaný mladý muž sa v Matici slovenskej stal priekopníkom slovenskej knižnej ilustrácie, najmä kníh pre deti

– päťdesiatpäť by mal básnik a textár pesničiek Jozef Urban (1964 – 1999); azda najznámejšia je jeho pieseň Voda, čo ma drží nad vodou

– hokejový reprezentant Pavol Demitra (1974 – 2011) by mal 45 rokov

(jč)